Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi

Dağıtım: Genel

21 Ocak 2010

Orijinal Dili: İngilizce

Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önleme Sözleşmesi
Ön oturum çalışma grubu
Kırk altıncı oturum
12-30 Temmuz 2010

6. dönemsel raporun değerlendirilmesiyle hazırlanan sorun ve soruların yer aldığı listeye verilen yanıtlar

Türkiye[1]

[1] Aşağıdaki rapor resmi bir düzelti olmadan yayınlanmıştır.

DÖNEMSEL RAPORLARIN DEĞERLENDİRİLMESİYLE İLGİLİ

SORULAR VE YANITLAR

Ocak 2010

Genel

SORU 1. *Lütfen, raporun hazırlanma sürecine ilişkin daha fazla bilgi sağlayınız. Bu bilgiler devletin hangi birim ve kurumlarının bu sürece dahil olduğuna, ne ölçüde ve şekilde katıldıklarına ve raporun devlet tarafından benimsenip meclise sunulup sunulmadığına ilişkin veriler içermelidir. Lütfen genel anlamda sivil örgütlerin ve özelde de kadın örgütlerinin raporun hazırlanışına ne ölçüde katıldıklarına ilişkin de bilgiler sağlayınız.*

CEVAP 1. 6. CEDAW Ülke Raporu'na ilişkin ön hazırlık çalışmaları 2007 yılında Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından başlatılmış ve ilgili tüm kamu kurum ve kuruluşlarının yanı sıra üniversiteler ve sivil toplum örgütlerinin temsilcilerinin yorum ve görüşlerini almak üzere iki hazırlık toplantısı gerçekleştirilmiştir. Söz konusu toplantılar 2007 yılının Nisan (iki günlüğüne) ve Kasım aylarında düzenlenmiş ve toplam 415 katılımcı iştirak etmiştir. Katılımcılar KSGM tarafından hazırlanan taslak rapor hakkındaki yorum ve tavsiyelerini belirtmişlerdir. KSGM, CEDAW 6. Ülke Raporu için Hazırlık Toplantılarına 39 kamu kuruluşu, 64 sivil toplum örgütü ve 36 akademisyeni davet etmiştir. Konuya taraf olanların yorumlarının alınmasını takiben KSGM tarafından son şekli verilen CEDAW 6. Ülke Raporu Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanı tarafından kabul edildikten sonra Komite'ye sunulmuştur.

SORU 2. *Rapor, Sözleşme tarafından ele alınan pek çok alanda kadının durumunu cinsiyet ayrımı üzerinden değerlendiren yakın tarihli ama sınırları dar tutulmuş istatistiksel veriler içermektedir. Lütfen Sözleşme'nin belirlediği alanlardaki cinsiyet ayrımcılığına ilişkin mevcut durumu gösteren verileri arttırmak üzere Hükümet'in ne gibi girişimlerde bulunmayı planladığını belirtiniz ve bu türden verilerin hem politika ve program geliştirilmesinde hem de kadın ve erkekler arasındaki fiili eşitliğin sağlanması yönündeki ilerlemelerin takip edilmesinde nasıl kullanıldığını açıklayınız?*

CEVAP 2. Türk İstatistik Kurumu'nun (TUIK) Toplumsal İstatistikler Bölümü'ne bağlı olarak yürütülen "Nüfus ve Demografik Gruplar" çalışması cinsiyete dayalı verilerin toplanması ve yayımlanmasından sorumlu olan Cinsiyet Çalışmaları Birimi tarafından koordine edilmektedir. 1993'ten bu yana faaliyette olan Cinsiyet İstatistikleri Birimi toplumsal, ekonomik ve kültürel cinsiyet farklılıklarının ve cinsiyet göstergelerini altını çizen gelişmiş analitik çalışmalardan oluşan cinsiyet istatistikleri hazırlar. Ülkemizde kurum ve kuruluşlarca toplanan cinsiyet ayrımcılığına ilişkin verilerle ilgili sorunlu alanlar olmasına rağmen, bireyleri ele alan nüfus sayımı ve anket çalışmaları cinsiyet ayrımcılığına ilişkin verilerin üretilmesine büyük katkılarda bulunmaktadır. Cinsiyet göstergeleri bu türden anketler ve resmi kayıtlardan elde edilen veriler sayesinde hesaplanmaktadır.

Anayasal, yasal ve kurumsal çerçeve

SORU 3. *Daha önceki tamamlanmış değerlendirmelerinde (CEDAW/C/TUR/CC/4-5, parag. 23-24) Sözleşme, İktidar partisine Anayasa'ya ya da ilgili yasa maddelerine kadınlara karşı ayrımcılıkla ilgili Sözleşme'nin 1. maddesiyle uyumlu bir tanımlama konulması tavsiyesinde bulunmuştur. Sözleşme aynı zamanda iktidar partisine başta parlamenterler, adli makamlar ve hukuk insanları olmak üzere kamuoyunu hem bu Sözleşme hem de kadınlara karşı ayrımcılığın boyutları ve ne anlama geldiği hakkında bilgilendirmesi yönünde de tavsiyelerde bulunmuştur. Lütfen bu çabaların içerisinde, doğrudan ve dolaylı ayrımcılığı da içerecek şekilde, kadınlara yönelik ayrımcılığa ilişkin bir tanımlama yapılıp yapılmadığını ve Sözleşme'nin 1. maddesiyle uyumlu bir şekilde bu yönde kamusal ve kanuni olarak atılan adımların olup olmadığını da belirtiniz. Sözleşme'nin hükümlerinin ulusal mahkemelerde kendine yer bulup bulmadığına ilişkin bilgilerin yanı sıra bununla ilgili dava örneklerini de sağlayınız.*

CEVAP 3. CEDAW Sözleşmesi'nce de ortaya konulduğu üzere Türk yasalarında "kadına karşı ayrımcılığı" tanımlayan herhangi bir madde bulunmamaktadır ancak ayrımcılıkla ilgili meseleleri düzenleyen kimi yasa hükümleri mevcuttur:

Anayasanın 10. maddesi tüm bireylerin cinsiyetlerinden dolayı herhangi bir ayrımcılığa maruz kalmaksızın yasalar karşısında eşit olduğu ve Devlet'in de bu türden bir eşitliği teminat altına almakla yükümlü olduğu ilkesini vurgulamaktadır;

Kanun ve Adalet karşısında eşitlik alt başlığını taşıyan 5237 sayılı Türk Ceza Yasası'nın 3. Maddesinin 2. bendi ise, yasalar uyarınca hiç kimsenin cinsiyeti yüzünden ayrıcalık sahibi olamayacağı ya da

ayrımcılığa maruz kalamayacağını taahhüt altına almaktadır ve “ayrımcılık” alt başlığını taşıyan 122. maddesi ise, insanlara cinsiyeti yüzünden ayrımcılık yaparak a) kişisel mülk ya da gayrı menkullerin satışını ya da aktarılmasını ya da bir hizmet ya da görev üstlenmelerini engelleyen ya da işe alımlarda seçimlerini insanların cinsiyetine göre yapan; b) gıda kaynaklarına el koyan ya da kamu hizmeti sunmayı reddeden; c) insanların sıradan ekonomik faaliyetlerini gerçekleştirmelerinin önünü tıkayan kişilerin 6 aydan bir yıla kadar hapis cezasına ya da para cezasına çarptırılmasını taahhüt altına alır;

Cezai ve Güvenlik Tedbirlerinin Uygulanması’na ilişkin 5275 sayılı kanunun “uygulamanın temel ilkeleri” altbaşlığını taşıyan 2. maddesinin ilk bendi cezai ve emniyet tedbirlerinin uygulanmasıyla alakalı yasaların cinsiyete dayalı herhangi bir ayrımcılık ya da imtiyaza yer bırakmaksızın herkes için eşit şekilde uygulanması gerekliliğini teminat altına alır;

Ceza Yasasının 4857 sayılı maddesinin “Eşit Muamele İlkesi” alt başlığını taşıyan 5. maddesi iş hayatında cinsiyete dayalı herhangi bir ayrımcılığın yapılmamasını teminat altına alır. İşveren iş sözleşmesinin hazırlanmasında, çalışma ortamının düzenlenmesinde, işe alımlarda ve işten çıkarmalarda biyolojik sebepler ya da işin niteliğine ilişkin dayatmalar olmadığı müddetçe asla cinsiyete ya da hamileliğe dayanarak çalışanlarına farklı muamelede bulunmamalıdır; eşit ve denk işler için cinsiyet yüzünden daha düşük bir maaş verilmemelidir ve düşük maaş verilmesini haklı göstermek amacıyla cinsiyete dayalı ihtiyari tedbir kararlarına başvurmaya kalkışılmamalıdır;

Dahası, Birleşmiş Milletlerin Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) dâhilindeki maddeler Türk Mahkemelerinin vereceği kararlarda ve şartların gerektirmesi durumunda ilgili tüm vakalarda bir referans olarak kullanılabilir. Bu bağlamda, aile içi şiddetin önlenmesine ilişkin etkili korunma hükümleri içeren Ailenin Korunması ile ilgili 4320 No'lu Yasanın uygulandığı vakalarda Sözleşmenin maddelerinin karar metinlerinde kendine yer bulduğu gözlemlenmiştir. Örneğin, 2008’de Ankara 8. Aile Mahkemesi’nde görülen “4320 sayılı yasa uyarınca Koruma Emri" ve "Evlat Edinmede Öncelikli Durumlar" ile yine aynı mahkemece 2009 yılında görülen “4320 sayılı yasa uyarınca Koruma Emri” ve “Evlat Edinmenin İptali” ile ilgili davaların tümü sadece CEDAW Sözleşmesi’ne değil ama aynı zamanda Çocuk Hakları Sözleşmesi’ne ve Türkiye tarafından imzalanan diğer tüm uluslararası sözleşme ve anlaşmalara çok sayıda atıfla doludur.

SORU 4. *Daha önce tamamlanmış değerlendirmelerinde (CEDAW/C/TUR/CC/4-5, parag. 25-2) Komite, İktidar partisine Sözleşme’nin 2. maddesiyle uyumlu yasal düzenlemeleri gerçekleştirmek üzere hiç vakit kaybetmeden kalan diğer ayrımcı yasa maddelerinin değiştirilmesine öncelik tanıması tavsiyesinde*

bulunmuştur. İktidar partisinin raporu (CEDAW/C/TUR/6) kadınlara karşı ayrımcılığı en aza indirmeyi ve ortadan kaldırmayı hedefleyen yasa ve tedbirler üzerinde durmaktadır. Lütfen ilgili zaman zarfında bu yasa ve tedbirlerin tüm ülke dahilinde verimli ve etkin bir şekilde uygulamaya geçirilip geçirilmediğine ilişkin ayrıntılı bilgiler sağlayınız. Aynı zamanda Türk Medeni Kanunu'ndaki değişikliklere ilişkin taslak metinle ilgili ayrıntılı ve güncelleştirilmiş bilgiler de sağlayınız. İktidar partisinin raporu ayrıca Türk Ceza Kanunu'ndaki kadınların aleyhinde işleyen, halihazırda kamuoyu tarafından da tartışılan ve Sözleşme'nin daha önceki tamamlanmış değerlendirmelerinde (CEDAW/C/TUR/CC/4-5, parag. 25) de ele alınmış olan yasalar üzerinde de durmaktadır. Lütfen bu hükümleri kaldırmayı hedefleyen girişimlere ilişkin ayrıntılı bilgiler sağlayınız.

CEVAP 4. Hem 6. Dönemsel Ülke Raporu'nda ve hem de daha önceki sorulara verilen yanıtlarda değinilen yasalar ve bu bağlamda alınan tedbirler ilk elden Türk yargı birimleri ve diğer yetkili birimler tarafından uygulamaya sokulmuştur. 2002 ve 2004 yıllarında Anayasanın 10., 41. ve 90. maddelerinde yapılan değişiklikler kadın ve erkekler arasındaki eşitliğin tesis edilmesine yönelik yasal düzenlemeler getirmiştir ve şu düzenlemeleri içermektedir: Kadın ve erkeklerin eşit haklardan yararlanması, Türk toplumun temel yapı taşı olan ailenin ebeveynlerin eşit hakları üzerinde şekillenmesi ve aynı sorunla ilgili birbiriyle çakışan farklı yasaların mevcut olması halinde doğabilecek potansiyel ihtilaflarda temel haklar ve özgürlüklere ilişkin uluslararası sözleşmelere ulusal yasalara göre öncelik tanınması (6. Dönemsel Ülke Raporu'na bakınız).

Yine de, kadınların evlendiklerinde kocalarının soyadını almasını ve ancak ve ancak yetkili mercilere yazılı başvuruda bulunarak kocalarının soyadının önüne kendi bekarlık soyadlarını da ekletebilmelerini ve aynı anda sadece iki soyadı taşıyabileceklerini belirleyen Türk Medeni Kanunu'nun 187. Maddesinin, Türk Medeni Kanunu, Türk Anayasası ve Türkiye tarafından da imzalanan CEDAW'ın genel yaklaşımıyla çelişki içinde olduğu görülmüştür. Verdiği kararlarda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kadınların evlendiklerinde kızlık soyadlarını kullanabilmelerinin kadınların en temel ve yasal haklarından biri olduğu ve birbiriyle çelişen yasal düzenleme ve uygulamaların Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne aykırı düştüğü kararını vermiştir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ve CEDAW'ın hükümlerinin yanı sıra Türk Anayasası'nın 10., 41. ve 90. Maddeleri de göz önüne alınarak daha üst düzey normlarla uyum içinde olmasını temin etmek üzere Türk Medeni Kanunu'nun 187. maddesinin değiştirilmesi kararı alınmıştır. Türk Medeni Kanunu'nun "soyadı" başlıklı 321. maddesi şu şekildedir: "Ebeveynlerin evli olması durumunda çocuk aile soyadını

taşır. Eğer aksi söz konusuysa çocuk sadece annesinin soyadını alır.” Bu nedenle akrabalık bağı ister mahkeme kararı isterse de gönül rızasıyla sağlanmış olsun, evlilik dışı olarak dünyaya gelen çocuklar annelerinin soyadını taşımayı sürdürürler. Bu durum çocuklarını kendi soyadlarıyla nüfusa geçirmek isteyen babaların şikâyet ve taleplerini doğurmaktadır. 2006 yılında değişiklikler yapılan Nüfus Hizmetleri Yasası'nın ilgili maddesi annelerinin kimliğine ve nüfus kütüğüne atıfta bulunulması şartıyla babaların çocuklarını kendi nüfuslarına kaydetmelerine olanak tanımaktadır. Yukarıda bahsi geçen konunun Türk Medeni Kanunu’nun ilgili maddesiyle uyumlu bir şekilde çözülebilmesi için hazırlanan taslak yasa üzerinde hali hazırda çalışılmaktadır.

Komitenin daha önceki tamamlanmış değerlendirmelerinde eleştirilen konularla ilgili ayrıntılı açıklamalar:

- Genital muayene ile bekaret testlerinin, Komite tarafından daha önce eleştirilen diğer konuların yanı sıra, belli durumlarda kadınların rızası alınmaksızın hala uygulana geldiği belirtilmiştir. “Genital muayene” alt başlığını taşıyan 5237 No'lu Türk Ceza Kanunu’nun 287. bendi, yetkili bir savcı ya da hukuk adamının yazılı izni olmadan birini genital muayeneye yollayan ya da bu türden bir muayeneyi gerçekleştiren kişinin 3 aydan bir yıla kadar hapis cezasına çarptırılmasını şart koşar; 5271 No'lu Ceza Yasası’nın “üçüncü kişilerin fiziksel tetkiki ve biyolojik parçaların çıkarılması" alt başlığını taşıyan 76. bendi (i) Bir suça ilişkin delil elde etmek amacıyla, mağdurun vücudu üzerinde dış veya iç beden muayenesi yapılabilmesine veya vücudundan kan veya benzeri biyolojik örneklerle saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınabilmesine; sağlığını tehlikeye düşürmemek ve cerrahî bir müdahalede bulunmamak koşuluyla; Cumhuriyet savcısının istemiyle ya da re'sen hâkim veya mahkeme, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilebilir; (ii) Cumhuriyet savcısının kararı, yirmi dört saat içinde hâkim veya mahkemenin onayına sunulur. Hâkim veya mahkeme, yirmi dört saat içinde kararını verir. Onaylanmayan kararlar hükümsüz kalır ve elde edilen deliller kullanılamaz; (iii) Mağdurun rızasının varlığı halinde, bu işlemlerin yapılabilmesi için birinci fıkra hükmüne göre karar alınmasına gerek yoktur; Ceza Yasası’nın “kadınların muayene edilmesiyle” ilgili olan 77. bendi “kadının muayenesi”, istemi halinde ve olanaklar elverdiğinde bir kadın hekim tarafından yapılır diye şart koşar.

- Türkiye ile ilgili önemli sorunlar listesinin başında Türk Ceza Yasası'na yönelik yorumlar gelmektedir; yasa namus cinayeti tanımına başvurmaksızın töre cinayetlerine atıfta

bulunmaktadır ve bu durum kadınlara yönelik bu türden suçları işleyenlerin hafifletici sebeplerden ya da ceza indirimlerinden yararlanmasının yolunu açabilmektedir: 5237 No'lu Türk Ceza Yasası'nın "taammüden cinayet" başlıklı 82. bendinin ilk paragrafının alt fıkrası (k) ile birlikte töre cinayetleri Türk Ceza Yasasına dahil edilmiş ve ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasının verildiği nitelikli cinayet kategorisi içinde değerlendirilmeye başlanmıştır. Öte yandan, söz konusu yasa suça teşvik edici unsurların ortaya çıkmamış olmasını da şart koşmaktadır. Türk Ceza Yasası'nın 82. bendinin ilk fıkrasının taammüden cinayetleri töre cinayeti olarak düzenleyen alt fıkrasının (k) "töre ve namus cinayeti" adı altında düzenlenmemesinin eleştirilere maruz kalmasının gerekçelerinden en önemlisi mevcut durumun "namus" adı altında işlenen cinayetlerin suça teşvik edici unsurların var olması gerekçesiyle cezada bir indirim olasılığına imkan tanıyacak olmasıdır; söz konusu fıkradaki "töre adına terimi "namus "terimini de içerecek şekilde yeniden düzenlenmelidir.

"Töre ve namus cinayetleri" adı verilen aile içi cinayet vakalarında suça teşvik edici unsur olduğu gerekçesiyle haksız yere ceza indirimine gitme ihtimaline meydan vermemek üzere "suça teşvik edici unsurları" tanımlayan 29. madde eklenmiştir ve cinayet suçlarında herhangi bir indirime gidilmesi ancak haksız bir muamelenin tetiklediği çok ciddi stresin yol açtığı öfke anlarında işlenen cinayetler için mümkün kılınmıştır. Buradaki haksız muamele yasalara aykırı eylemleri ifade etmektedir. Bu nedenle, örneğin, cinsel taciz mağduru bir kadının babası ya da erkek kardeşlerinden biri tarafından öldürülmesi halinde, mağdur herhangi bir suç işlemediği için cinayeti işleyenler suça teşvik edici unsur adı altında herhangi bir indirime tabi olmayacaktır. Gerçekte, 29. maddenin gerekçelendirilmesinde açıkça belirtildiği üzere, "öfke halinde işlenen şiddet eylemi haksız bir muamelenin sonucu olmak durumundadır." Bu cümle özellikle "namus ve töre cinayetleri" adı altında değerlendirilen aile içi şiddet vakalarında karşılaşılan haksız yasal indirimlerin önünü almak üzere eklenmiştir.

- Medeni Kanun'un Uygulanması ve Yürürlüğe Sokulması başlıklı 4722 No'lu yasanın 10. bendi yeni yasal düzenlemenin var olan evliliklere hangi tarihten itibaren uygulanacağının koşullarını ortaya koymaktadır. Buna göre, bu yeni yasal düzenleme 1 Ocak 2002'den (yasanın yürürlüğe gireceği tarih olan) önce evlenmiş çiftler için de geçerli olacaktır –tabii, yukarıda belirtilen tarihten itibaren 1 yıl içinde başka bir tabiiyete geçmeyi tercih etmeleri ya da evliliklerinin başlangıcından itibaren bir sözleşmeyle başka bir yasal tabiiyeti benimsemeyi seçmeleri durumları hariç. Diğer bir deyişle, 1 Ocak 2002 tarihine kadar geçerli olan tabiiyet rejimi varlığını aynen koruyacaktır.

- Edinilmiş mallara ilişkin ilk yasal düzenlemeler yeni Türk Medeni Kanunu'nda yer almıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisi ilgili önlemleri, sözü edilen düzenlemenin 1 Ocak 2002 tarihinden önce gerçekleşmiş evliliklere uygulanmasının geriye dönük bir etkisi olacağı gerçeğini ve bu türden bir geriye dönük etkinin daha önce sonlanmış ilişkiler ve önceden kazanılmış haklar açısından beraberinde pek çok sorunu da getireceğini göz önüne alarak benimsemiştir. Buradan hareketle Sözleşmenin sonuçlandırılmış değerlendirmelerinde de değinilmiş olan söz konusu yasal düzenlemenin feshedilmesi ya da iyileştirilmesine yönelik yürütülen herhangi bir çalışma yoktur.

SORU 5. *Daha önceki tamamlanmış değerlendirmelerinde Komite, İktidar partisine aralarında hükümet kurumları, politikacılar, parlamenterler, kadın hakları ve insan hakları örgütlerinin de yer alacağı şekilde kamuoyunu kadınların kanunen ve fiilen eşit haklara sahip olmasını garanti altına alacak ve bu doğrultuda gereken diğer adımları atmayı sağlayacak şekilde bilgilendirmesi ve eğitmesi yönünde tavsiyelerde bulunmuştur. Sözleşme'nin prensiplerinin yanı sıra tamamlanmış değerlendirmelerin de geniş çaplı bir şekilde kamuoyuna duyurulması amacıyla Hükümet tarafından sürdürülen kampanyalar ya da diğer girişimler hakkında da bilgiler sağlayınız. Lütfen aralarında avukatların, yargıçların, hakimlerin, savcıların ve Sözleşme'nin uygulanmasından sorumlu olan diğer tarafların da yer alacağı adli mercilerin iktidar partisinin Sözleşme'ye karşı taşıdığı yasal sorumluluklar hakkında Hükümet tarafından ne şekilde ve ölçüde bilgilendirildiğine ilişkin de bilgiler sağlayınız.*

CEVAP 5. CEDAW Sözleşmesi'nin birleştirilmiş 4. ve 5. Dönemsel Ülke Raporu ile ilgili tamamlanmış değerlendirmeleri tüm kamu kurum ve kuruluşlarına, Büyük Millet Meclisi üyelerine (özelikle de kadın milletvekillerine) ve 6. Ülke Raporu'nun hazırlanma toplantılarında yer almış olan sivil toplum örgütleri, üniversiteler, özel kurumlar ve profesyonel derneklerin temsilcilerine ulaştırılmıştır.

CEDAW Sözleşmesi'nin hükümleri ve kadının insan haklarına ilişkin yargı üyelerinin bilgi ve farkındalıklarını arttırmaya yönelik olarak Türkiye'de yürütülen faaliyetler şu şekildedir:

- Üniversitelerle işbirliğinin bir parçası olarak, "Türkiye'deki Kadınların İnsan Haklarına Duyulan Saygının Arttırılması" (2005-2008) projesi çerçevesinde iki yuvarlak masa toplantısı (ilgili bakanlıklar, kurumlar ve sivil toplum örgütlerinden temsilcilerin katılımıyla) ve 3 seminer programı (toplamda 75 katılımcıyla; aile ve ceza mahkemesi savcı ve hakimleri ile kamu savcıları) düzenlenmiştir. Toplantı ve seminerlerde aşağıdaki konular üzerinde durulmuştur: Kadınların

insan haklarına ilişkin uluslararası yasal standartlar; insan hakları yasasındaki cinsiyet temelli ayrımcılığın ortadan kaldırılması; CEDAW Sözleşmesi ve koruma altına alınan haklar; Sözleşme'nin hükümetler nezdindeki yasal sonuçları; yargının namus cinayetleriyle mücadeledeki rolü; Türk yasaları karşısında ve pratikte eşlerin eşit haklara sahip olması; kadınlara yönelik şiddetle ilgili uluslararası yasal çerçeveler; tıbbi kayıtlar delil olarak dikkate alınarak kadına yönelik şiddetin yol açtığı psikolojik zararların belirlenip tanınması; kadına yönelik şiddetin engellenmesi ve Türk yasaları dahilinde şiddet kurbanı olanlara yasal çözüm yollarının tanınması.

- İngiltere Büyükelçiliği ile işbirliği içinde, hukuk sistemi içerisinden 100 hakim ve kamu savcısı ile 25 askeri hakime 2008 yılında "Aile içi şiddet ve namus cinayetleri" konusunda eğitim verilmiştir. Bu eğitim şu başlıklar altında gerçekleştirilmiştir: Kadınlara yönelik şiddet ve Türk Adalet Sistemi'nde namus cinayetlerinin yeri; kadının insan haklarına ilişkin sorunların sebep ve sonuçları; 4320 sayılı Ailenin Korunması ile ilgili yasa ve Ailenin Korunması ile İlgili Yasanın Uygulanmasına ilişkin Ek Yasa; uluslararası toplantılar ve buralarda alınan kararların uygulanması; karşılaşılan sorunlar ve önerilen çözümler ve kadına yönelik şiddetle mücadelede hakim ve savcıların üstleneceği roller.

- 2009 yılında Marmara Bölgesi'ndeki aile mahkemelerinden 18 aile hakiminin katılımıyla bir çalışma toplantısı düzenlenmiştir. "Türkiye'deki kadının insan haklarına ilişkin sorunların sebep ve sonuçları; Türk yasaları nezdinde ve pratikte eşlerin eşitliği ve Aile Yasaları" başlıklarını içeren bu toplantılarda Türk Medeni Kanunu ve Uluslararası Özel ve Medeni Yargılama Yasaları dâhilinde aile yasalarına ilişkin yapılacak yeni düzenlemeler arasında bir bütünlük kurulmasını temin etmek ve sistemin hatalı yönlerini tespit edip ortaya koyarak gerekli yasal düzenlemelerin hayata geçirmek amaçlandı.

Ek olarak, kadına yönelik şiddet, namus ve töre cinayetleri ile Ailenin Korunması ile ilgili 4320 No'lu yasaya ilişkin yargı mensupları arasındaki farkındalığı arttırmak üzere düzenlenen seminerlerle ilgili olarak 11. Cevap'a da bakınız.

Programlar ve Eylem Planları

SORU 6. *Raporda 2005-2015 yılları arasında İktidar partisinin ilgili hedef, öncelik ve ödevlerini tespit eden Ulusal Stratejik Eylem Planı dahilindeki Sağlık Sektörü için Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı da ele alınmıştır. Plan'a tahsis edilmiş olan malzeme ve insan kaynaklarının yanı sıra Plan'ın ülkenin dört bir yanında ne ölçüde hayata geçirildiğini değerlendirmek üzere ne gibi göstergelerin ve zamana dayalı hedeflerin belirlendiğine ilişkin de daha fazla bilgi sağlayınız.*

CEVAP 6. 6. Periyodik Ülke Raporu'nda "2005-2015 yılları arasında Sağlık Sektörü için Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı İle İlgili Ulusal Strateji Eylem Planı'na bir gönderme vardır. Söz konusu stratejik plan Türkiye'yi Batı, Güney, Orta, Kuzey ve Doğu olmak üzere beş bölgeye bölmektedir. Stratejik Plan cinsel sağlık ve üreme sağlığıyla ilgili öncelikli sorunları ortaya koymakta ve bu türden sorunları coğrafi bölgelere göre değerlendirmektedir. Söz konusu önceliklerin ve değerlendirmelerin bölgelere ve tahsis birimlerine göre nasıl ele alındıkları aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo. Coğrafi bölgelere göre CÜS' deki öncelikli sorunların dağılımı

	Batı	Güney	Orta	Kuzey	Doğu
Yüksek Anne Ölüm Oranı	11	18	16	20	34
İstenmeyen Hamileliklerin görülme sıklığı	11	19	15	20	35
STI/HIV-AIDS'in artışı	20,2	19,9	18,7	21,4	19,7

Gençler arasında düşük SRH oranı	Gençler arasındaki hamilelikler	18	22	20	16	24
	Güvenli cinsellik	31	16	23	7	24

	Yüksek önceliği olan bölgeler
	Orta öncelikli bölgeler
	Düşük öncelikli bölgeler

Tablo. Cinsel ve Üreme Sağlığı ile ilgili tahsis birimlerine göre öncelikli sorunların dağılımı

		Şehir	Kırsal	Gecekondu
Yüksek anne ölüm oranı		15	41	44
Yüksek istenmeyen hamilelik oranı		14	41	45
STI/HIV-AIDS'in artışı		46	24	30
Gençler arasında düşük SRH oranı	Gençler arasındaki hamilelik	23	38	39
	Güvenli cinsellik	31	16	23

	Yüksek Öncelikli bölgeler

	Orta öncelikli bölgeler	
	Düşük öncelikli bölgeler	

Her bir öncelikli sorunla alakalı zamansal hedefler ve bu sorunların çözümünde işbirliği yapılacak kuruluşlar stratejik plan dâhilinde belirlenmiştir. Zamansal hedefler şu şekildedir:

1. Anne ölümlerinin azaltılması: Anne ölümleri tüm Türkiye'de bölgelerdeki ve tahsis birimlerindeki 2005 seviyesi temel alınarak 2015 yılına kadar yüzde 50 oranında azaltılmalıdır. Bu bağlamda her bir bölge ve tahsis birimine yönelik 2015 hedefleri 2005 seviyesinden yüzde 50 daha az olacak şekilde belirlenmelidir. Dahası, bölgeler ve tahsis birimleri arasındaki eşitsizlikler de 2015 yılına kadar düzeltilmiş olmalıdır: Bu çerçeve dâhilinde anne ölümleri oranı açısından en yüksek ve en düşük oranlara sahip bölgeler ile yine en yüksek ve en düşük oranlara sahip tahsis birimleri arasındaki farklılıklar 2015 yılına kadar yüzde 50 oranından düşürülmelidir.

2. İstenmeyen Gebeliklerin Önlenmesi: Aile planlanmasındaki eksik noktalar tüm Türkiye dâhilinde 2013 yılı itibarıyla tam olarak (yüzde yüz) ve bölgeler ile tahsis birimleri temel alınarak giderilmelidir. 2003 yılında tüm Türkiye dâhilinde yüzde 6 olarak belirlenen gerçekleşmemiş gereksinimler 2013 yılına kadar tamamıyla hayata geçirilmiş olmalıdır. Bu bağlamda her bir bölge ve tahsis birimi için getirilen 2008 hedefleri 2003 seviyelerinin yüzde 50 aşağısına denk gelecek şekilde belirlenmelidir.

3. Cinsel Açıdan Bulaşan Hastalıkların ve HIV/AIDS'in Hızla Yayılmasını Önlemek ve Etkisini Azaltmak: Yıllık frengi vakaları 2011 yılına gelindiğinde coğrafi bölgeler ve tahsis birimleri nezdinde 2006 yılında tüm Türkiye için belirlenen noktada sabit tutulmalıdır ve 2015 yılına gelindiğinde ise 2011 seviyesinin yüzde 30 altına düşürülmelidir. 2011 ve 2015 hedefleri bu oranlar çerçevesinde her bir bölge ve tahsis birimi için ayrı ayrı belirlenmelidir. Dahası, 2015 yılına gelindiğinde bölgeler ve tahsis birimleri arasındaki eşitsizlikler de ortadan kaldırılmış olmalıdır. Bu doğrultuda frengi hastalığı vakaları özelinde en yüksek ve en düşük yıllık oranlarına sahip bölgeler, yine en yüksek ve en düşük yıllık ortalamalara sahip tahsis birimleri arasındaki fark 2015 ile birlikte yüzde 50 azaltılmış olmalıdır.

4.Gençlerin Cinsel ve Üreme Sağlıkları ile İlgili Durumlarının İyileştirilmesi: Gençler arasındaki hamileliklerin tüm Türkiye çapında bölgeler ve tahsis birimleri bazında 2013 yılına kadar yüzde 50

oranında azaltılması gerekmektedir. Bu bağlamda, 2003 yılında yüzde 7,5 olarak belirlenen gençler arasındaki doğum yapma oranı 2013 yılına kadar yüzde 3,8'e düşürülmelidir. Her bölge ve tahsis birimi için 2013 hedefleri 2003 seviyesinin yaklaşık olarak yüzde 50 altı olarak belirlenmelidir. Tüm Türkiye'deki 150 bin gence 1 tane Cinsel ve Üreme Sağlığı merkezi düşecek şekilde bölgeler ve tahsis birimleri nezdinde 2015 yılına kadar gençlere yönelik Cinsel ve Üreme Sağlığı hizmetlerine ulaşım olanakları arttırılmalıdır. Dahası 2015 yılına kadar bölgeler ve yerleşim tahsis birimleri arasındaki eşitsizlikler de ortadan kaldırılmalıdır. Bu bağlamda, 2015 yılına kadar gençler arasındaki en yüksek ve en düşük hamilelik oranlarına sahip bölgeler ve tahsis birimleri arasındaki farklılıklar ile Cinsel ve Üreme Sağlığı hizmetlerine erişebilen gençlerin oranı da yüzde 50 oranında azaltılmalıdır.

Stratejik Plan aynı zamanda performans-temelli insan kaynakları gelişimini de içine almaktadır. Tüm ülkedeki sağlık hizmetleri çalışanları bu planın hayata geçirilmesinden birebir sorumludur. Planın bütçesi Sağlık Bakanlığı bütçesine eklenmiştir. İhtiyaç duyulabilecek iyi yetişmiş tüm sağlık hizmetleri çalışanları iş tanımlarına ve görev alanlarına göre belli eğitimlerden geçirilmiştir ve bu türden programları gereksinimlere göre yeniden güncellemek konusunda da gerekli tüm hazırlıklar tamamlanmıştır. Yerinde eğitim programları cinsiyet bilinci, üreme hakkı ve cinsel haklar gibi konuları da içerecek şekilde yeniden yapılandırılmıştır.

SORU 7. *Rapor kamuoyu politikaları için bir zemin yaratmak üzere şiddetle ilgili sorunlara taraf olan tüm kesimlerin katılımıyla hazırlanmış olan Kadına yönelik Aile içi Şiddetle Mücadele için Ulusal Eylem Planı'nı (2007-2010) da ele almaktadır. Lütfen Plan'a tahsis edilmiş olan malzeme ve insan kaynaklarının yanı sıra Plan'ın ülkenin dört bir yanında ne ölçüde hayata geçirildiğini değerlendirmek üzere ne gibi göstergelerin ve zamana dayalı hedeflerin belirlendiğine ilişkin de ayrıntılı bilgiler sağlayınız.*

CEVAP 7. Başbakanlık Genelgesi'nde (6. Ülke Raporu'nda da yer verilmiştir) yer alan Bölüm B'nin –Töre ve Namus Cinayetleri ile Kadın ve Çocuklara Yönelik Şiddetle Mücadele için Gerekli Tedbirlerin Belirlenmesi- "Kamu Yararına Çalışan Kurumlar" başlıklı bölümünde tanımlanan ve gerekli koordinasyon rolünü (Töre ve Namus Cinayetleri ile Kadın ve Çocuklara Yönelik Şiddete Mücadele için Gerekli Tedbirlerin Belirlenmesi'nde) KSGM' YE veren tedbirler dâhilinde Kadından Sorumlu Devlet Bakanlığının koordinasyonu altında tüm kamusal örgütlerin, üniversitelerin, sivil toplum örgütlerinin, özel sektörün ve yerel yönetimlerin katılımıyla 2006-2010 yıllarına yönelik bir Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi Amaçlı Eylem Planı'nın hazırlanması gerektiği vurgulanmıştır; Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Yönelik Ulusal Mücadele Eylem Planı, kadın sorunlarıyla ilgili kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, üniversiteler ve sivil toplum örgütlerinin temsilci ve katılımcılarının işbirliğiyle

KSGM'nin koordinasyonu altında geliştirilmiştir.

Ulusal Eylem Planı'nın hazırlık çalışmalarının bir parçası olarak; Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planına Yönelik Hazırlık Çalışmalarının Tarafları Toplantısı 13-15 Temmuz 2007 yılında düzenlenmiştir. İlgili kamu kurum ve kuruluşlarının, baroların, sivil toplum örgütlerinin, üniversitelerin kadın çalışmaları birimlerinin ve yerel yönetimlerin temsilcileri bu toplantıya katılmıştır.

Sözü edilen taraflarla yapılan toplantılarda ulaşılan sonuçlara dayanılarak, Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Ulusal Taslak Eylem Planı" hazırlanmış ve bu taslak Eylül 2007'de yorum ve tavsiyelere tamamen açık bir şekilde kurum ve kuruluşlara sunulmuştur. Bu kurum ve kuruluşların strateji ve hedefleriyle uyumlu bir şekilde sundukları raporların da katkısıyla Eylem Planı geliştirilmiş ve 2007 Kasım ayında Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanının da onaylamasıyla bu tavsiye ve yorumlar eyleme geçirilmeye başlanmıştır.

Ulusal Eylem Planı 6 ana alanda gelişme ve ilerlemeler öngörmektedir: Yasal düzenlemeler, toplumsal farkındalığın arttırılması ve zihniyet değişimi, kadının sosyo-ekonomik konumunun güçlendirilmesi, koruyucu hizmetlerin yerleştirilmesi, iyileştirici ve rehabilite edici hizmetlerin sunulması ve sektörler arası işbirliğinin arttırılması. Plan'ın hedefi ülkemizde kadına yönelik aile içi şiddetin kaldırılması için tüm taraflarla işbirliği içinde gerekli tedbirlerin belirlenip hayata geçirilmesidir. Ulusal Eylem Planı herhangi bir zaman hedefi koymamaktadır ancak üç temel hedef belirlemiştir: Kısa erimli (2007-2008); orta erimli (2007-2009) ve uzun erimli (2007-2010 ve sonrası).

Bu bağlamda, ilerleme için gereken hedefler, bu hedefleri gerçekleştirmek için atılması gereken adımlar, bu türden girişimlerden sorumlu olacak olan kurum ve kuruluşlar, işbirliği yapılacak kurum ve kuruluşlar ve bu girişimlerin hayata geçirileceği zaman aralıkları Eylem Planı'nda tüm detaylarıyla anlatılmıştır.

Kadına Yönelik Aile içi Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı kendi strateji ve hedefleriyle uyumlu olacak şekilde tüm sorumlu kurum ve kuruluşlar tarafından değerlendirilip onaylanmıştır.

Ulusal Eylem Planı'nın onaylanma süreci aynı zamanda alınan tedbirlere ilişkin bütçe kaynaklarının ilgili kurum ve kuruluşlarca taahhüt edilmesi ve zorunlu girişimlerin hayata geçirilmesini içermektedir. Bu bağlamda her bir kurum/kuruluş Ulusal Eylem Planı'nca belirlenen faaliyetleri yerine getirmek üzere kendi bütçe kaynaklarını seferber eder. Bu açıdan KSGM'nin bütçesi kadınlara yönelik aile içi şiddetle

mücadeleyi hedefleyen faaliyetler için ayrılmıştır. Söz konusu bu bütçe çeşitli faaliyetlere göre taksim edilmiştir.

Kamu kuruluşlarına, yerel yönetimlere, üniversitelere, sivil toplum örgütlerine ve özel sektöre çok farklı ödev ve sorumluluklar yükleyen Ulusal Eylem Planı'nca belirlenen tüm tedbirlerin hayata geçirilmesinin gözlemlenmesi Plan'ın etkinliğini ve verimliliğini ölçmek açısından kesinlikle çok büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda KSGM Ulusal Eylem Planı'nı izlemek üzere bir mekanizma geliştirmiştir. Bu mekanizma dönemsel toplantı ve raporlar yoluyla kamu kurum ve kuruluşlarının tüm ilgili faaliyetlerini izlemeye dayanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda Nisan ve Aralık 2009 yılında iki gözlem ve değerlendirme toplantısı gerçekleştirilmiştir.

SORU 8. *Daha önce tamamlanmış olan değerlendirmelerinde Sözleşme, İktidar partisinden Hükümet'in ekonomik planlarında (CEDAW/C/TUR/CC/4-5, parag. 40) cinsiyetle ilgili belli bir bakış açısının benimsenip benimsenmediğine ilişkin bilgiler sunmasını rica etmiştir. Lütfen bu doğrultuda Hükümet tarafından atılmış tüm adımlara ilişkin ayrıntılı bilgiler sağlayınız.*

CEVAP 8. Bütçeler hükümetlerin politika geliştirme ve bunları uygulamaya sokmak için yararlandıkları en hayati araçlardır. Bütçenin şekillendirilmesi ve harcanmasında cinsiyetle ilgili genel bakış açısının gözetilmesi cinsiyet eşitliğini taahhüt altına almanın önemli adımlarından biridir. Ulusal tarafları cinsiyete duyarlı bütçeler hazırlamak konusunda bilgilendirmek ve bu türden durumlara yönelik var olan potansiyeli iyileştirmek amacıyla 2008 yılında Ulusal Mekanizma tarafından "Cinsiyete Duyarlı Bütçe Eğitimi" adlı bir program gerçekleştirilmiştir. Bu eğitim programına ilgili kamu kurum ve kuruluşları, belediyeler, hükümet çalışanları, üniversitelerin kadın sorunlarını araştırma ve uygulama merkezleri ve sivil toplum örgütlerinden temsilcilerin yanı sıra ulusal ve uluslararası uzmanlardan oluşan yaklaşık 60 kişi katılmıştır.

Maliye Bakanlığı "cinsiyete duyarlı bütçe hazırlanmasına yönelik taslak çalışmaların başlatılması" stratejisi çerçevesinde –ki Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı (2008-2013) çerçevesinde şekillendirilmiştir- sorumlu kurum olarak belirlenmiştir.

2008 yılında düzenlenen "Cinsiyete Duyarlı Bütçe Hazırlama Eğitimi"nin sonuçlarını değerlendirmek ve Ulusal Eylem Planı'nın direktifleri doğrultusunda cinsiyete duyarlı bütçe hazırlama konusundaki farkındalığı arttırmak üzere Maliye Bakanlığı'nın temsilcileriyle birlikte bir toplantı düzenlenmiştir

(Temmuz 2008).

Dahası, KSGM'nin Örgütsel Yapısı hakkındaki 5251 sayılı yasanın 15 ve 16. maddeleri uyarınca Haziran 2009 yılında kadının statüsüyle ilgili sorunlara yönelik görüş, değerlendirme ve tavsiyelerde bulunmak üzere meydana getirilen ve ilk gündem maddelerinden biri de cinsiyete duyarlı bütçe hazırlamak olan "Kadının Statüsü Danışma Kurulu", kamu kuruluşları, üniversiteler ve sivil toplum örgütlerinden temsilcilerden oluşmaktadır. Kurul üyeleri merkezi bütçe dâhilinde bir pilot bütçe hazırlamak konusunda mutabakata varmışlardır.

Geçici Özel Önlemler

SORU 9. *Lütfen kadın ve erkekler arasındaki fiili eşitliği sağlamak üzere Sözleşme'nin 4. maddesinin 1. paragrafı ve Sözleşme'nin 25 No'lu genel tavsiyesiyle uyumlu olacak şekilde Hükümet tarafından alınmış olan geçici özel tedbirler hakkında da bilgiler sağlayınız.*

CEVAP 9. Anayasa'nın "kanun önünde eşitlik" ile ilgili 10. Maddesi CEDAW'ın 4. maddesinde belirtilen geçici özel önlemler için ülkemizde gerekli olan yasal altyapıyı meydana getirmektedir. 6. Dönemsel Ülke Raporu'nda da belirtildiği üzere "erkek ve kadınlar eşit haklara sahiptir. Devlet bu eşitliğin uygulamada da var olmasını taahhüt altına almakla yükümlüdür" ifadesinin 2004 yılında Anayasada yapılan değişikliklerle 10. maddeye eklenmesiyle birlikte Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk kez olarak "geçici özel önlemlerin" yasal zemini oluşturulmuştur.

Dahası, 90. maddeye göre "temel hak ve özgürlüklerin uygulanmasında ulusal anlaşmalarla yerel kanunlar arasına herhangi bir uyuşmazlık ortaya çıkması halinde, uluslararası anlaşmaların getirdiği düzenlemeler" geçerli olmalıdır. CEDAW bu bakımdan ulusal düzenlemeler karşısında daha fazla söz sahibi olma hakkını kazanmıştır. Bu bağlamda geçici özel önlemler 90. madde ile uyumlu olacak şekilde uygulamaya sokulacaktır.

Anayasanın yasal çerçevesi altında kızların okula gitmesine yönelik çabalar ve istihdamla ilgili olarak hükümetin aldığı kimi tedbirler ülkemizdeki geçici özel önlem politikalarına örnek olarak verilebilir.

Ülkemizde kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum örgütleri ve özel sektör tarafından kızların okula gönderilmesiyle ilgili pek çok kampanya yürütülmektedir. Toplumsal Riski Azaltma Projesi (SRMP)

dâhilindeki Şartlı Para Yardımı programı buna iyi bir örnektir. Program çocuklarını ilk ve ortaöğretime yollayan ailelere geri ödemesiz eğitim bursları vermek yoluyla kızların okula gönderilme oranını arttırmayı ve ilköğretimden ortaöğretime geçişini sağlamayı amaçlamaktadır. Eğitim desteği ilköğretimdeki kız ve oğlan çocukları için sırasıyla 20 ve 15 dolardır. Ortaöğretimdeki kız ve erkek çocukları için ise sırasıyla 30 ve 25 dolardır. Ödenekler doğrudan doğruya "kadının aile ve toplum içindeki statüsünü güçlendirmek" bakış açısından hareketle annelere verilmektedir.

Kadınların istihdam edilmesi kadının Türkiye'deki statüsü açısından bir diğer önemli konudur. Bu bağlamda mikro kredi planları kadının ekonomik açıdan güçlendirilmesini hedefleyen en önemli girişimlerin başında gelir. Düşük gelirli bireyler, özelde de kadınlar, mikro kredi planları sayesinde gelir kapısı olabilecek faaliyetlere başlayabilecekleri fırsatlarla tanışmaktadırlar. Bu planlar ülkemizde sivil toplum örgütleri ve valiliklerce yürütülmektedir. Özel Bölgesel İdari Birimlerce sağlanan mikro krediler özellikle kadınları hedef almaktadır ve bu uygulama tüm ülke sathına yayılmaktadır. Mikro kredi planları da bu bakımdan geçici özel önlemler politikasına örnek olarak gösterilebilir.

Geçici özel önlemlere bir diğer örnek ise 6. Dönemsel Ülke Raporu'nda da değinilen İstihdam Paketinin bir parçası olarak hayata geçirilen programdır. Buna göre, kadınların istihdama katılmasını desteklemek amacıyla 26.05.2008 tarihinden itibaren iki yıl içerisinde işyerlerinde 18 yaşından daha büyük kadınları çalıştıran işverenlerin sosyal güvenlik primleri 5 yıl boyunca İşsizlik Sigorta Fonu'ndan devlet tarafından karşılanacaktır; ilk yılın tüm primleri tamamen karşılanırken izleyen yılların primleri ise her yıl yüzde 20 indirim olmak şartıyla yine kısmen devletçe karşılanacaktır.

Kalıpyargılar ve kültürel uygulamalar

SORU 10. *İktidar partisinin raporu günlük hayatın içinde kadın ve erkeklerin rollerine ilişkin negatif sosyokültürel davranış örüntülerini değiştirmek ve kadının sosyal hayattaki konumunu geliştirmek amacıyla Türkiye dâhilinde yürütülen sayısız girişimi de ele almaktadır. Sözleşme'nin daha önceki tamamlanmış değerlendirmelerini (CEDAW/C/TUR/CC/4-5, parag. 29-30) de göz önüne alarak lütfen diğerlerinin yanı sıra sivil toplum örgütleri, kadın örgütleri ve cemaat önderleriyle işbirliği içinde kadına karşı ayrımcılığı körükleyen geleneksel ve kültürel uygulamaları ortadan kaldırmak amacıyla getirilen önlemlere ilişkin de ayrıntı bilgiler sağlayınız.*

CEVAP 10. 2000'li yıllardan itibaren Türkiye'de erkek ve kadınlar arasındaki eşitlikle (lütfen 6.

Dönemsel Ülke Raporu'na bakınız) ilgili çok önemli yasal gelişmeler yaşanmıştır. Yine de hala bazı hukuksal noksanlıklar söz konusudur. Bu türden noksanlıkların en temel sebeplerinden biri geleneksel kalıplar ve negatif sosyo-kültürel davranış örüntüleridir. Bu konudaki bilinçliliği ve farkındalığı arttırmak üzere girişimlerde bulunulmakta, bu tümden noksanlıklarla başa çıkabilmek için kadınlara karşı şiddetle mücadele etmekten kadınların karar alma mekanizmalarında temsilinin önemini anlatmaya kadar çeşitli adımlar atılmaktadır.

"Kadınlara Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü" çerçevesinde Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu ile işbirliği içinde hazırlanıp 2004 yılında gündeme alınan "Kadınlara Karşı Şiddete Son" Ulusal Kampanyasına ek olarak- ki 6. Dönemsel Ülke Raporu'nda ayrıntılarıyla aktarılmıştır- Genel Müdürlük 2005 yılında bu yana bazıları İngilizce olan 36 kitap yayımlamıştır. KSGM ve ülkemizdeki genel mekanizmalar hakkındaki bilgilendirici broşürler ve kadına yönelik aile içi şiddetle mücadeleyle ilgili el ilanı ve posterler ilgili tüm kurum ve kuruluşlara dağıtılmıştır. Cinsiyet eşitliğine ilişkin farkındalığı artırmaya yönelik bu yayınlar keza talep eden kişi ve örgütlere de ulaştırılmıştır. Basılı malzemelerin yanı sıra Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu (TRT) cinsiyet eşitliği konusundaki farkındalığı arttırmak üzere programlar hazırlamaktadır.

Eğitim malzemelerin olumsuz sosyo-kültürel kalıpları değiştirmekte çok önemli bir rol oynadığı bilinen bir gerçektir. Eğitim müfredatındaki, ders kitaplarındaki ve diğer bilgilendirici kaynaklardaki cinsiyetçi dili ortadan kaldırmak ve hâlihazırdaki ayrımcılık içeren çizim, ifade ve cinsiyetçi kalıpları temizlemek amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) Eğitim Dairesi'nin yürüttüğü girişimler 6. Dönemsel Ülke Raporu'nda aktarılmıştır. Bu türden girişimleri daha kalıcı ve sistematik hale getirmek ve "2008-2013 Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı"ndaki hedef ve stratejileri hayata geçirmek üzere Eğitim Dairesi'nin denetimi altında "Cinsiyet Eşitliği Komisyonu" kurulmuştur.

Komisyon konuyla ilgili seminer ve atölye çalışmaları düzenleyerek faaliyetlerini devam ettirmektedir. Dahası, Eğitim Dairesindeki ilgili kişileri bilgilendirmek amacıyla "Ders Kitaplarındaki Cinsiyet Eşitliği Hakkında" adı altında bir de kitap hazırlanmıştır.

Avrupa Birliği Üyelik Öncesi Finansal Yardım Programı çerçevesinde 2005'te Türkiye için hazırlanan "Cinsiyet Eşitliğini Teşvik Projesi" 2007 ve 2008 yılları arasında hayata geçirilmiştir. Sivil toplum örgütleri, mesleki örgütler, ticaret odaları, üniversiteler ve kamu kuruluşlarından temsilcilerin katılımıyla seçilen beş pilot bölgede "cinsiyet eşitliği eğitimleri" gerçekleştirilmiştir. Bu eğitimlerin

amacı konuyla ilgili farkındalık ve hassasiyetin arttırılmasına yardım etmekti. 2009 yılında uygulamaya konulan "Cinsiyet Eşitliği ve Erkek ve Kadınlar Arasındaki Eşitlik" ile ilgili eğitim programlarının amacı bu proje ile gündeme alınan çabaların sürekliliğini garanti altına almak ve "Namus ve Töre Cinayetlerini ve Kadın ile Çocuklara Karşı Şiddeti Önlemek Üzere Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi" hakkındaki Başbakanlık Genelgesi (2006) dâhilinde öngörülen tedbirlerin hayata geçirilmesini sağlamaktı. Eğitimlerden hem cinsiyetle ilgili genel stratejiyi uygulamaya sokmak ve hem de kamu çalışanları arasında yaygın olan olumsuz sosyo-kültürel kalıplaşmış davranışlarla ilgili farkındalığı arttırmak üzere yararlanılmıştır.

2008-2013 Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı kadının sosyal ve ekonomik hayata katılımını sınırlayan zihniyet yapılarını, geleneksel, yapısal ve diğer engelleri değiştirmek ya da azaltmak üzere erkeklerin katılımını sağlayacak sosyal farkındalığı geliştirmenin de dâhil olduğu ekonomik stratejiler yanında erken ve akraba evliliklerinin kadın ve çocukların sağlığı üzerindeki zararlı etkileri hakkındaki sosyal farkındalığı arttırmak gibi sağlıkla ilgili stratejiler de içermektedir. Eylem Planı bu alanlarda çalışabilecek kurumların bir tanımını da yapmaktadır. Buna ek olarak, Ulusal Eylem Planının eğitim ilgili hedefleri dâhilinde geliştirilen stratejilerden yalnızca birisi örneğin, "kurum içindeki eğitimcilerin eğitimlerine cinsiyet eşitliği konusunun da dâhil edilmesi" stratejisini uygulamaya sokmak üzere değişik bölgelerde eğitim programlarının düzenlenmesidir.

2007-2010 yıllarına ilişkin Kadına Karşı Aile içi Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı bağımsız hedefleri olarak "farkındalığın arttırılması ve zihinsel dönüşümlerin gerçekleştirilmesini" belirlemiş ve bu hedeflere varmak üzere kısa, orta ve uzun vadeli hedefler çizmiştir.

Olumsuz sosyo-kültürel kalıplaşmış davranışları değiştirmekte medyanın barındırdığı potansiyel gözetilerek, geleceğin medya profesyonelleri olan İletişim Fakültesi öğrencilerine yönelik bilinç ve farkındalık arttırıcı girişimlerde bulunulmuştur. Cinsiyet eşitliği ve kadınlara karşı aile içi şiddetle ilgili farkındalık yaratmayı amaçlayan Cinsiyet ve Medya Atölyeleri değişik iletişim fakültelerinden öğrencilerin katılımıyla 2008 ve 2009 yıllarında iki kez düzenlenmiştir.

Kadına Karşı Şiddet

SORU 11. *Daha önceki tamamlanmış değerlendirmelerinde (CEDAW/C/TUR/CC/4-5, parag. 27-28), Sözleşme, İktidar partisini aile içi şiddet de dâhil olmak üzere kadına yönelik şiddetle mücadele etmek ve bunu engellemek üzere yürüttüğü çalışmaları daha da yoğunlaştırması için çağrıda bulunmuştur.*

Sözleşme'nin kadına yönelik şiddete ilişkin olan 19 No'lu genel tavsiyesini de göz önünde bulundurarak, aralarında suçluları yargı karşısına çıkarmanın, kurbanlara kanuni destekte bulunmanın ve değişik gruplar (polis, avukat, sağlık ve sosyal güvenlik çalışanları ile yargı yetkilileri gibi) ve genel olarak da kamuoyu dâhilinde kapasite artırımına ve bilgilendirmeye dayalı programları hayata geçirmenin de yer aldığı her türden yöntemle kadına yönelik şiddetle mücadele etmek üzere çok kapsamlı bir strateji geliştirmek amacıyla atılan adımlara ilişkin daha fazla bilgi sağlayınız. Ayrıca lütfen kadına yönelik şiddeti İzleme Sözleşmesi'ne ilişkin de daha fazla bilgi sağlayınız.

CEVAP 11. KSGM kadına karşı şiddet ile ilgili farkındalık ve bilinç yaratmak ve aile içi şiddeti önlemek üzere ilgili kamu kuruluşları, üniversiteler ve sivil toplum örgütleriyle işbirliği içinde çalışmayı sürdürmektedir. Bu noktada "Töre ve Namus Cinayetlerini ve Kadın ve Çocuklara Karşı Şiddeti Önlemek Üzere Alınacak Tedbirler" ile ilgili Başbakanlığın Genelgesi tüm olası ve ilgili girişimlerin temelini oluşturması ve bu yolda rehberlik göstermesi açısından son derece önemlidir. Kadınlara karşı şiddete ve namus/töre cinayetlerine karşı alınacak tedbirlerin yanı sıra bu türden tedbirlerin hayata geçirilmesinden sorumlu olacak kurumlara ilişkin tavsiyeler de bu genelge ile belirlenmiştir.

Genelge'nin "Kadınlara Karşı Şiddete İlişkin Çözüm Önerilerinin Gerçekleşmesini Koordine Edecek Kurumlar "başlıklı B Bölümü ve "Eğitim" alt başlıklı 6. maddesi "sağlık sistemi çalışanları, hukuk insanları, yargı üyeleri, öğretmenler, sosyal hizmet uzmanları, psikologlar, çocuk gelişimi uzmanları ve diğer ilgili gruplar için hazırlanan meslek içi ve öncesi eğitim programlarının kadına karşı şiddetle ilgili konuları içermesini de taahhüt etmektedir. Aynı şekilde, şiddete maruz kalmış kadınlara hizmet veren kurumlarda çalışan kamu çalışanları arasındaki farkındalığı ve duyarlılığı arttırmak üzere ilgili bakanlıklarla bir dizi "Eğitim Protokolü" de imzalanmıştır; Ailenin Korunması ile ilgili olan 4320 No'lu yasa kadına karşı şiddet, aile içi şiddet, cinsiyet eşitliği, şiddete maruz kalanlara nasıl yaklaşılacağına ilişkin metotları ele almaktadır.

Bu bağlamda;

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ile İçişleri Bakanlığı'nın işbirliğiyle gerçekleştirilen **"Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesinde Polis Kuvvetlerinin Rolü ve Uygulanabilir Prosedürler ile ilgili Eğitim Projeleri hakkındaki Protokol"** 26.12. 2006'da imzalanmıştır ve eğitim programlarının temelini oluşturmaktadır.

İlk aşamada yaklaşık olarak 270 eğitmenin eğitimi tamamlanmıştır. İkinci aşamada ise eğitimler

tarafından polis karakollarında çalışan 40.400 personelin eğitimi tamamlanmıştır. Proje bu açıdan istenilen şekilde gerçekleşmiştir. Proje dâhilinde eğitilen eğitimciler ihtiyaç duyuldukça eğitim vermeye devam etmelidirler.

Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ile Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Dairesi Başkanlığı tarafından gerçekleştirilen **"Kadına Karşı Aile içi Şiddetle Mücadelede Sağlık Personelinin Rolü ve Uygulanabilir Prosedürlerle İlgili Eğitim Hakkındaki Protokol"** 3 Ocak 2008 yılında imzalanmıştır.

Protokol çerçevesinde gerçekleştirilecek olan eğitim programlarıyla -2 yıl boyunca yürürlükte kalması düşünülmektedir- ilk aşamada 500 eğitmenin, akabinde de ilgili alanlarda çalışan 75.000 sağlık çalışanın eğitilmesi hedeflenmektedir.

Bu bağlamda eğitimcilerin eğitilmesi 2008 Kasım ayı itibarıyla bitirilmiştir ve toplamda 424 eğitimci bu programdan yararlanmıştır. İlgili alandaki tüm profesyonellere ulaşmak amacıyla değişik bölgelerdeki hastanelerde ve sağlık ocaklarında çalışan sağlık personeline verilecek eğitimin şartlarının belirlenmesi olan bir sonraki aşama Ocak 2009'da başlatılmıştır. Aralık 2009 itibarıyla 30.000 sağlık çalışanı eğitilmiştir. Bu Protokol dâhilinde 75.000 sağlık personelinin eğitilmesi hedeflenmektedir.

Adalet Bakanlığı bünyesinde çalışan hukuk personelinin benzeri bir eğitime tabii tutulmasını hedefleyerek hazırlanan "**Kadınlara Karşı Şiddetin Önlenmesi Projesinde Hukuk İnsanlarının Rolüne İlişkin Protokol"** 1 Nisan 2009'da imzalanarak uygulamaya sokulmuştur. 2 yıl boyunca yürürlükte kalacak olan proje dâhilinde; ilk aşamada 2009 yılı boyunca 164 aile mahkemesinden 179 hâkim –özellikle taşra bölgelerindeki mahkemelerde çalışanlar- ve bu bölgelerdeki aile içi şiddete dayalı cinayetleri araştıran savcılar (savcı ve hâkimlerden oluşan toplam 350 personel) 3 günlük eğitim seminerlerine katılmak üzere çağrılacaklardır.

Söz konusu bu seminerlere Mayıs 2009'da başlanmıştır. Yaklaşık olarak 125 aile mahkemesi hâkimi ve 125 savcı Aralık 2009 sonuna kadar 7 seminer programına katılmışlardır. Yukarıda belirtilen hedef grubun dışında aile ve çocuk mahkemelerinde görevli olan sosyologlar, psikologlar, sosyal hizmet uzmanları ve adli tıp uzmanları ve gözetim memurları ile mahkeme personelini hedefleyen daha başka eğitim programlarının da düzenlenmesi düşünülmektedir.

İkinci aşamada, 2010 yılı boyunca tüm ülke çapında seçilen 25 hâkim ve savcı 5 günlük hizmet içi eğitim

programına katılmak üzere görevlendirilecektir. Bu yöntemle yetiştirilen eğitimciler daha sonra Adalet Bakanlığı bünyesinde kurum içi eğitimden sorumlu olacak şekilde görevlendirilecektir.

Benzer bir girişim Diyanet İşleri Başkanlığı personeli için de yürütülmelidir. **"Din personelinin Kadınlara Karşı Şiddetin Önlenmesindeki Rolü ve Uygulanabilir Prosedürlerle İlgili Eğitim Projesi"** Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu'nun teknik ve mali desteği ile Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ve UNFPA tarafından ortaklaşa yürütülen 4. Ülke Programının bir parçası olarak uygulanacaktır: Proje Ankara'da Diyanet İşleri Başkanlığı personelini şu başlıklar konusunda eğitecektir: Toplumsa cinsiyet eşitliği, cinsiyet eşitliğinin sağlanmasını engelleyen geleneksel kabuller; kadına karşı şiddet ve aile içi şiddet, şiddete maruz kalanlara yaklaşma yöntemleri, şiddetle ilgili yasama ve genelgeler.

Eğitimcilerin eğitilmesinde kullanılacak olan malzemeler hazırlanma sürecindedir. Eğitim malzemelerine son halinin verilmesini takiben ilk pilot eğitim programı Ankara'da gerçekleştirilecektir. Eğitici eğitimlerinin tamamlanmasının ardından eğitimci derecesi alan dini personel diğer memurları eğitmekle görevlendirilecektir.

Son olarak, "**Aile içi Şiddet Mağdurlarına ve Mağdur Çocuklara Sunulan Hizmetlerin Kapasitesinin Arttırılması ve İşbirliğinin Geliştirilmesine Yönelik Protokol"** 22.10.2009 tarihinde Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Sosyal Sigortalar Genel Müdürlüğü ve Çocuk Esirgeme Kurumu ve Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından ortaklaşa imzalanmıştır. Başbakanlık Genelgesinde ortaya konulan tedbirlerin uygulanmasını kolaylaştırması amaçlanan Protokol'ün en temel hedefi aile içi şiddetin mağdurları ile çocuk mağdurlara sunulan hizmette görülen aksaklıkların ortadan kaldırılması ve kurumlar arasındaki işbirliğinin arttırılarak hizmet kalitesinin geliştirilmesidir.

Aralık 2006 ile Kasım 2008 arasında hayata geçirilen "Kadınlara Yönelik Aile içi Şiddetle Mücadele Projesi" çerçevesinde kadınlara yönelik şiddeti önlemeye dönük girişimlerin bir kısmı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından Avrupa Komisyonu'nun finansal desteği ve Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu'nun ise teknik desteğiyle uygulamaya sokulmuştur.

Projenin hedefleri arasında kadının insan haklarını geliştirmek üzere aile içi şiddetin ortadan kaldırılmasında kurumsal yapılanmaların geliştirilip güçlendirilmesi başta gelmekteydi. Proje daha çok aşağıdaki temel unsurlar üzerinde odaklanmıştır: Mağdur durumdaki ya da aile içi şiddete maruz kalmaya aday kadınlara yönelik hizmet sunan kurum ve kuruluşların kapasitesini arttırmaya yönelik olarak eğitim, toplantı ve konferanslar düzenlemek; ilgili taraflar arasındaki iletişimi ve işbirliğini

arttırmak ve görsel malzemeler üretip sergilemek yoluyla sosyal farkındalığı ve duyarlılığı arttırmak. Proje dâhilinde aşağıdaki girişimler hayata geçirilmiştir:

- Kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum örgütleri, belediyeler ve üniversiteler ve medya temsilcilerini hedefleyen eğitimler ve atölye çalışmalarının düzenlenmesi. Söz konusu eğitimler ve atölye çalışmaları şu ana başlıklar altında toplanmıştır: Kadına Karşı Şiddet", "Şiddete Maruz Kalmış Kişiler ve Bu Suçların Failleriyle Görüşme Teknikleri", "Kadına Karşı Aile içi Şiddetle Mücadele için Sivil Toplum Örgütlerine Yönelik Medyayla Etkili İletişim Yöntemleri", "Korunma/Sığınma Evleri için Eğitim Atölyeleri Düzenlenmesi", "Sığınma Evlerinde Çalışanlar için Meslek içi Eğitimler", "Kadına Karşı Aile içi Şiddetle Mücadele Eden Avukatlara Yönelik Meslek içi Eğitimler" ve "Kadına Karşı Şiddetle Mücadelede Erkeklerin Katılımı". Yukarıda sözü edilen girişimler cinsiyet eşitliği ve kadına karşı aile içi şiddet konularına taraf olanlar arasında farkındalık yaratmak amacıyla hayata geçirilmiştir.

- "Cinsiyet ve Medya" başlıklı atölye çalışmaları da düzenlenmiştir (lütfen 10. Cevap'a bakınız).

- Toplumsal farkındalığı ve bilinci arttırmak üzere "Kadınlara Karşı Aile içi Şiddetle Mücadele" ile ilgili kırsal kesimlere dönük bir dizi toplantı düzenlenmiştir; "kadınlara karşı şiddet suçtur" ve "kadınlara karşı şiddete göz yummayın, sessiz kalmayın" ibareleri taşıyan poster ve broşürler basılarak dağıtılmış ve sergilenmiştir; ulusal ve yerel kanallarda bu konuyla ilgili kuşak filmler gösterilmiştir.

- Var olan sığınma evlerinin yöneticilerine ve sığınma evi açmaya hazırlanan sivil toplum örgütleriyle belediyelere rehberlik etmesi için Kadın Sığınma Evleri Rehberi adlı bir broşür hazırlanıp basılmıştır. Ayrıca şu belgeler de hazırlanıp basılmıştır: "Kadına Karşı Aile içi Şiddetle Bağlantılı Yasal Durum ve Örnek Vakalar", "Kadınlara Yönelik Sivil Toplum Örgütleri ve Medya: Fırsatlar, Sorunlar ve Çözümler" ve "Kadına Karşı Aile içi Şiddet ve Haber Medyası: Alternatif bir Gazetecilik".

- Mağdur durumdaki veya şiddete maruz kalma riski altındaki kadınların yasal hakları ve mevcut korunma, danışma ve diğer hizmet türleri hakkında bilgilendirmek üzere hazırlanıp dağıtılan "Aile içi Şiddetle Mücadele El Kitabı" ilgili tüm kurumlara ulaştırılmıştır. El kitabı ilgi duyan tüm vatandaşlara ulaştırılmaktadır.

- Yukarıda aktarılan girişimlere ek olarak, Adalet Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Sosyal Sigortalar Kurumu ve Çocuk Esirgeme Kurumu ile Adli Tıp Kurumu Başkanlığı'nın işbirliğiyle "Şiddete Maruz Kalmış ya da Aile içi Şiddet Riski Altındaki Kadınlara Yönelik Hizmetler Sunan Kurumlar Arasında İşbirliği ve Koordinasyon" ile ilgili bir dizi toplantı düzenlenmiştir.

Şiddete maruz kalmış ya da aile içi şiddet riski altındaki kadınlara yönelik hizmetler sunan kurumlar arasındaki işbirliği ve koordinasyonu geliştirmeye dönük söz konusu bu toplantılar sunulan hizmet ve kurumlar arasındaki sorunların tespit edilmesini hedeflemekte ve koordinasyon ile işbirliğinin yanı sıra potansiyel çözümlerin de geliştirmesi amacını taşımaktadır.

Bu çalışmaların dışında kadınlara karşı şiddeti izleyip mücadele etmek ve bu şiddetin sebep ve biçimleriyle ilgili sorunlara cevaplar üretmek üzere göstergeler geliştirmek amacıyla ilk defa ülke çapında "Türkiye'deki Kadınlara Yönelik Aile içi Şiddetle İlgili Ulusal Araştırma" adlı bir çalışma da yürütülmüştür. Bu araştırma Türkiye için Avrupa Birliğinin 2005 yılı Katılım Öncesi Mali Yardım Programı çerçevesinde gerçekleştirilmiştir.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun "Resmi İstatistik Programı" çerçevesinde resmi veriler olarak değerlendirilmesi gereken araştırma sonuçları ve istatistikler Şubat 2009'da kamuoyunun görüşüne sunulmuştur. Araştırma sonuçları kadına karşı şiddetle mücadelede verimli tedbirler almak ve çözümler üretmek açısından çok büyük önem arz etmektedir. Araştırma sonuçları şu şekilde özetlenebilir:

- Şimdiki ya da eski eşleri tarafından en azından bir kez fiziksel şiddete maruz kalmış kadınların oranı tüm Türkiye dâhilinde yüzde 39'dur.
- Cinsel şiddete maruz kalmış kadınların oranı yüzde 15,3'tür.
- Şiddet sonucu psikolojik rahatsızlık yaşama oranı kırsal kesimde yüzde 43 ve şehirlerde ise yüzde 38'dir.
- En az bir kere fiziksel ve cinsel şiddete maruz kalmış eğitimsiz kadınların psikolojik şiddet yaşama oranı 55,72'dir ve ilkokul 2 veya 3'e kadar okumuş olanlar arasında bu oran yüzde 27'dir.
- Maruz kaldıkları şiddet deneyimini unutamayan kadınların oranı ise yüzde 48,5'tir.

Genel Müdürlük aynı zamanda farkındalığı ve duyarlılığı arttırmak üzere aşağıdaki girişim ve çalışmaları yürütmektedir:

- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ile TRT, Güney Doğu Anadolu'daki kadınların durumunu düzeltmek ve projeye yöre halkının katılımını sağlamak üzere bölgesel değerlerin de gözetildiği faaliyetler yürütmek için bir protokol imzalamıştır. Bu protokol çerçevesinde Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesindeki kadınları hedefleyen "Benim Hatam Değil" adı verilen bir belgesel film (6 bölümlük) çekilmiştir. Belgesel Ekim ve Aralık 2008 arasında TRT ekranlarında gösterilmiştir.

- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından kamuoyu nezdindeki farkındalığı ve hassasiyeti arttırmak üzere 2004 ve 2008 yılları arasında "Kadına Karşı Şiddete Son" kampanyası çerçevesinde pek çok farklı faaliyet yürütülmüştür (6. Dönemsel Ülke Raporu'na bakınız).

"Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün Koordinasyonu Altında Kadına Karşı Şiddeti İzleme Komitesi Kurulmalıdır" şeklindeki tedbir ilgili Genelge'nin B Bölümündeki Kamu Yararını Hedefleyen Kurumlar alt başlığı altında biçimlendirilmiş, "Kadına Yönelik Şiddeti İzleme Komitesi" ise KSGM'nin koordinasyonu altında ve kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler ve sivil toplum örgütlerinden temsilcilerin katılımıyla 2007 yılında meydana getirilmiştir. Komitenin başkanlığını Kadından Sorumlu Devlet Bakanı üstlenmiştir ve kadına karşı şiddeti önlemek üzere çalışan sorumlu ve ilgili kurumlarca yürütülen yeni ve devam eden çalışmaların yanı sıra Genelgenin ve önerilen çözümlerin uygulanmasında karşılaşılan sorunların tartışılıp paylaşılacağı bir platform sunmuştur. Komite senede bir defa toplanmaktadır ve bugüne kadar Kadından sorumlu devlet Bakanının başkanlığında 3 kez toplanmıştır.

SORU 12. *İlgili dönem boyunca kaç kadın ve genç kıza yönelik şiddet vakasının rapor edildiğine ilişkin bilgi sağlayınız. Lütfen ayrıca kadına yönelik şiddet suçu işleyen kaç suçlunun aynı dönem zarfında mahkemeye çıkarılıp cezaya çarptırıldığına ilişkin de ayrıntılı bilgiler sağlayınız.*

CEVAP 12. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü ile Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü tarafından sunulan veriler aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

2005-2008 İLE OCAK-EKİM 2009 YILLARI ARASINDA POLİS YETKİ ALANINDA MEYDANA GELEN KADINA KARŞI ŞİDDET VAKALARI VE BU VAKALARIN MAĞDURU OLAN KADINLARIN DÖKÜMÜ.

KAYNAK: EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

VAKANIN TÜRÜ	2005			2006			2007			2008			2009 (Ocak-Ekim) *		
	SAYI	KADIN MAĞDURLARIN SAYISI		SAYI	KADIN MAĞDURLARIN SAYISI		SAYI	KADIN MAĞDURLARIN SAYISI		SAYI	KADIN MAĞDURLARIN SAYISI		SAYI	KADIN MAĞDURLARIN SAYISI	
		18 altı	18 ve üstü		18 altı	18 ve üstü		18 altı	18 ve üstü		18	18 ve üstü		18	18 ve üstü
Cinayete teşebbüs	489	4	50	563	7	50	450	5	42	***					
Aile içi yaralanmalar TPC 86/3-a)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	115 32	522	8473	125 35	621	9897

Aile içi İşkence (TPC 96/2-b)		-	-		-	- -		-	- -	-	421	17	118	721	27	244
Cinsel taciz (TPC 102)	Tecavüz	1206	77	69	1300	69	62	920	66	93	887	62	148	912	40	130
	Tecavüz girişimi	805	35	26	1026	39	36	540	29	37	384	23	65	517	27	59
Aile içi cinsel taciz girişimi(TPC 102/2)		-	-	-	-	-	-	-	-	-	114	12	25	104	6	11
Çocuklara yönelik cinsel taciz (TPC 103/1-2-3-4)		-	-	-	-	-	-	1803	147	31	3085	548	61	3478	318	33
Cinsel taciz (TPC 105) (taciz)		-	-	-	-	-	-	4170	86	141	5170	177	403	4730	84	145

Aile içi cinsel taciz (TPC 105/2)		-	-								65	6	7	84	3	2
Aile içinde özgürlüklerin kısıtlanması (TPC 109/3- e)		-	-	-	-	-	-	-	-	-	231	15	15	222	2	9
Fuhuş yapmaya Zorlanma(TPC 227/4)		-	-	-	-	-	-	74	1	11	69	1	19	61	0	13
Akrabalar ve vasilerce fuhuş yapmaya zorlanma		-	-	-	-	-	-	9	0	0	17	0	4	10	0	2
(4320)Kötü muamele	Aile içi	9901	320	5005	17064	450	7751	22330	572	11036	17043	309	10239	17694	304	9160

- (TPC 232) ***	Diğer Aile Üyelerine Yönelik Şiddet										336 6	373	947	366 7	338	931

*2009 Kasımı verileri mevcut değildir

**Suç istatistikleri aylık olarak toplanmaktadır, bu açıdan kadına yönelik şiddet vakalarını genel toplamdan ayırmak mümkün değildir. Aktarılan veriler kadın ve erkeklere yönelik tüm vakaları içermektedir (kadınlara yönelik aile içi kötü muamele hariç)

***İlgili veriler diğer tablodadır

****2008'deki vakalar kadına yönelik aile içi şiddet ve diğer aile üyelerine yönelik şiddet şeklinde tasnif edilmiştir.

2005-2008 İLE OCAK-EKİM 2009 YILLARI ARASINDA POLİS YETKİ ALANINDA MEYDANA GELEN KADINA KARŞI ŞİDDET VAKALARI VE BU VAKALARIN MAĞDURU OLAN KADINLARIN DÖKÜMÜ.

KAYNAK: EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

VAKANIN TÜRÜ			2008					2009 (OCAK-EKİM) **				
				KADIN MAĞDURLARIN SAYISI					KADIN MAĞDURLARIN SAYISI			
				ÖLEN		YARALANAN			ÖLEN		YARALANAN	
			SAYI *	18 ALTI	18 VE ÜSTÜ	18 ALTI	18 VE ÜSTÜ	SAYI *	18 ALTI	18 VE ÜSTÜ	18 ALTI	18 VE ÜSTÜ
TAAMMÜDEN CİNAYET ***	GERÇEKLEŞEN	TÖRE (TPC 82)	1	1	0	0	0	2	0	1	0	0
		Kan davası (TCK 82)	14	0	0	0	0	11	0	2	0	0

		Namus	50	2	17	0	3	50	1	24	0	6
		Aile içi	96	8	48	0	15	83	7	43	2	3

		Şiddetle alakalı (TPC82/d)										
	Girişi	Töre (TCK82)	2	0	0	0	0	1	0	0	1	0
		Kan davası (TCK 82)	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		Namus	9	0	0	2	3	3	0	0	0	0

*Suç istatistikleri aylık bazda toplanmaktadır, bu açıdan kadınlara yönelik vakaları genel toplamdan ayırt etmek mümkün değildir. Söz konusu veriler kadın ve erkeklere yönelik tüm vakaları kapsamaktadır.

**2009 Kasım ayı verileri mevcut değildir.

***Töre, kan davası ve namus cinayetleri ile aile içi şiddet sonucu cinayetler 2008'ten itibaren ayrıca tasnif edilmiştir. Bu tarihten önceki veriler tüm cinayetleri içermektedir. Bu vakalar istek üzerine tasnif edilebilir.

5237 SAYILI CEZA YASASININ 102-103-104-105 SAYILI MADDELERİNİN İŞLETİLDİĞİ DAVALAR

ŞÜPHELİ SAYISI

YIL	DOSYA SAYISI	ŞÜPHELİ SAYISI							
		YAŞ 12-15		YAŞ 15-18		18 +YAŞ		TOPLAM	
		ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN
2006	14311	499	12	2097	67	16029	925	18625	1004
2007	14347	531	19	1095	45	15755	907	18191	971
2008	17151	1052	48	2129	71	19062	999	22243	1118

Referans: Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü

2008 verileri Resmi İstatistik Programı'nda yer almamıştır

*TCP 102: Cinsel Taciz

TCP 103: Çocuklara Yönelik Cinsel Taciz

TCP 104: Reşit olmayan kızlara yönelik tecavüz

TCP 105: Cinsel Taciz

5237 SAYILI CEZA YASASININ 102-103-104-105 MADDELERİ UYARINCA CEZA MAHKEMELERİNCE GÖRÜLEN DOSYALARIN TÜRLERİ

YIL	HÜKÜM VERİLEN DAVALAR	MAHKUMİYET	TANIŞIKLIK	KOVUŞTURMAYA GEREK GÖRÜLMEYENLER	DİĞERLERİ *	TOPLAM
2006	18033	11108	6543	364	8225	26240
2007	13798	9092	4626	207	6247	20172
2008	15366	8800	4499	149	8253	21701

Referans: Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü

2008 verileri Resmi İstatistik Programı'nda yer almamıştır

*TCP 102: Cinsel Taciz

TCP 103: Çocuklara Yönelik Cinsel Taciz

TCP 104: reşit olmayan kızlara yönelik tecavüz

TCP 105: Cinsel Taciz

**Diğerleri: Bu kısım yetkisizlik, erteleme, TCP 752'ye göre bozma, tecil edilmiş hükümler, TCP 32/1'e göre verilen hükümler, hafifletici sebepler, davanın düşmesi ve özel hükümler uyarınca oturumun ertelenmesi hükümlerini içerir.

SORU 13. *Rapor Türk Ceza Kanunu'nda kadına yönelik şiddetle mücadele etmek üzere yapılan değişiklikleri de ele almaktadır. Aynı zamanda Töre ve Namus cinayetlerinin ve Kadın ve Çocuklara yönelik şiddetin arkasındaki nedenleri ve bu doğrultuda alınması gereken tedbirleri ele alan Meclis Araştırma Komisyonu'na da atıfta bulunmaktadır. Lütfen bu dönem zarfında meydana gelmiş olan namus cinayetlerinin sayısına, bu suçlulardan kaç tanesinin adaletin karşısına çıkarıldığına ve kaç tanesinin ceza aldığına ilişkin de ayrıntılı bilgiler sağlayınız.*

CEVAP 13. Kadınlara karşı işlenen en ciddi suçlardan biri olan töre cinayetleriyle mücadele etmek için atılan adımlar 2005 yılında Türk Ceza Yasası'nın kabul edilmesiyle yeni bir yasal zemin kazanmıştır. 6. Dönemsel Ülke Raporu'nda da belirtildiği gibi, ağırlaştırılmış müebbet hapis gerektiren taammüden adam öldürme suçlarını içeren maddeye "töre adına işlenen suçlar" ibaresi de dâhil edilmiştir ve töre cinayetlerini işleyenler artık en ağır cezalarla karşılaşmaktadır. Aşağıdaki tablolar töre cinayetleriyle ilgili mahkeme dosyaları ve kapanmış davalara ilişkin mevcut durumu ortaya koymaktadır:

Tablo. Türk Ceza Yasasının 82/k (Töre Cinayetleri) maddesi uyarınca ağır Ceza kapsamındaki dava dosyaları ve kapanmış davalar (2007-2008-2009*)

		KAPANMIŞ DAVALARDAKİ SANIKLARA VERİLEN HÜKÜM ÇEŞİTLERİ												SAYI VE TÜR OLARAK MAHKUMİYETLERİN BOZULMASI							
		MAHKUMİYET			AKLANMA			ŞÜPHELİ SAYISI			TOPLAM SAYI			MAHKUMİYET CEZA		MAHKUMİYET	MAHKUMİYET	MAHKUMİYET	TEHİR	TOPLAM	
		ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN								
2007	18	26	0	26	14	0	14	7	0	7	47	0	47	14	1	11	0	0	0	26	12

2008	9	24	1	25	15	1	16	4	0	4	43	2	45	17	0	8	0	0	0	25	0
2009*	9	19	1	20	12	0	12	0	0	0	31	1	32	20	0	0	0	0	0	20	5

2009 verileri yılın 1. ve 2. çeyreklerini içermektedir.

Kaynak: Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü

Tablo.

82/k sayılı Türk Ceza yasasına (Töre cinayetleri) (2007-2008-2009*) (2007-2008-2009*) göre ağır cezada görülen dosyalar ve kapanmış davalar

yıl	TPC 82/k Töre cinayetleri	Dava sayısı	Hüküm sayısı			Mağdur sayısı
			Erkek	Kadın	Toplam	
2007	Askıdaki davalar	35	105	4	109	67
	Kapanmış davalar	18	47	0	47	42
	Ertesi yıla aktarılanlar	17	58	4	62	25
2008	Askıdaki davalar	31	99	4	103	53
	Kapanmış davalar	9	43	2	45	12
	Ertesi yıla aktarılanlar	22	56	2	58	41
2009*	Askıdaki davalar	52	131	3	134	94
	Kapanmış davalar	9	31	1	32	12

	Ertesi yıla aktarılanlar	43	100	2	102	82

2009 verileri yılın 1. ve 2. çeyreklerini içerir.

Kaynak: Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü

Kadın ticareti ve kadınların cinsel olarak istismar edilmesi

SORU 14. *Mevcut rapor İktidar partisince yasadışı insan ticaretiyle mücadele etmek üzere ortaya konulan girişimlere de atıfta bulunmaktadır. Rapor aynı zamanda insan ticareti ve kadınların hayat kadını olarak istismar edilmesiyle ilgili suçları cezalandırmaya dönük farklı yasa maddelerine de atıfta bulunmaktadır. Lütfen söz konusu zaman zarfında bu türden suçları işledikleri için kaç kişinin mahkemeye çıkarılıp cezaya çarptırıldığına ve kaç kadının insan ticareti ve cinsel istismarın kurbanı olduğuna ilişkin istatistiksel bilgiler sağlayınız. Lütfen ayrıca kadın ve genç kızları bu türden durumları rapor etmelerinin ne kadar önemli olduğu konusunda bilgilendirmeyi amaçlayan girişimleri de belirtiniz.*

CEVAP 14.

Tablo. Türk Ceza Yasasının 80. maddesi (insan kaçakçılığı) uyarınca ceza mahkemelerinde görülen davalar (2007-2008)

Yıl	Dava sayısı	KAPANMIŞ DAVALARA GÖRE VERİLEN HÜKÜMLER ÇEŞİTLERİ										Güvelik tedbirlerinin uygulandığı hüküm sayısı	Mağdur sayısı		
		Sayı ve tür olarak bozulan hükümler						Toplam mahkumiyet	aklanma	Diğer hükümler (yetersizlik, delil eksikliği	Toplam hüküm sayısı		toplam	erkek	kadın
		Mahkumiyet	Hakim taktiri	Hakim taktiri ve Mahkeme hükmü	Hakim taktirine çevrilen	İhtiyati tedbire çevrilen	Tehir edilmiş mahkumiyet								

2007	72	0	0	4	0	0	0	4	167	184	355	0	352	10	342
2008	50	0	0	10	0	0	0	10	71	95	176	5	200	56	144

Tablo. TCP'nin 80. maddesine göre sonuçlanan davalar (İnsan Kaçakçılığı) (2009, birinci ve ikinci çeyrek)

Y	Bir kararla sonuçlanan dava sayısı	Bir karara bağlanmış dava sayısı	Davası bir kararla sonuçlanmış sanık sayısı	Kapanmış davaların sanıklarına ilişkin mahkeme kararı türleri							mağdur sayısı		
				Mahkum edilmiş sanık sayısı	250 Madde uyarınca mahkumiyet kararı veren mahkemelerce	Mahkumiyet ve hukuki ceza	Beraat eden sanıklar	Diğer kararlar (adli yargılama eksikliği yetkisizlik vs.)	TCP'nin 80. maddesi uyarınca yargılanan ama diğer maddelere göre ceza alan sanıklar	80. madde altında dosyalana ama başka maddelere göre hükme bağlanan davalar	To	ç	kadı

2009	42	0	145	11		11	44	90		5	107	8	99

Mağdurların yargı önüne çıkmasını sağlamak çok büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle, Türkiye'deki tüm resmi kurum ve kuruluşlara insan kaçakçılığıyla mücadelelerinde, daha fazla koruma sağlayabilmek amacıyla insan kaçakçılığı mağdurlarını ayırt etmelerinde ve hukuki mekanizmalarca yürütülen soruşturmalarda insan kaçakçılığı suçlarının ve bu suçları işleyenlerin daha etkin bir kovuşturma ve yargılama işlemine tabii tutulmasını sağlamak üzere 2007 ve 2009 arasında "İnsan Kaçakçılığıyla Mücadelede ve Kaçakçılığa Maruz Kalanlara Yargı Yolunu Açmakta Türkiye'nin Çabalarını Desteklemek" projesi hayata geçirilmiştir. Projenin bütçesi 3.000.000 Avro'dur ve şu faaliyetleri içermektedir: İlgili kamu kuruluşlarının, adli mekanizmaların ve sivil toplum örgütlerinin kapasitelerini arttırmak; mağdurların kendi ülkelerindeki durumlarını düzeltmek üzere uluslararası işbirliğini arttırmak; sorunlu ülkelerle hızlı ve etkili bir işbirliği ortamı ve farkındalık yaratmak amacıyla hem Türkiye'de hem de diğer sorunlu ülkelerde insan kaçakçılığına yol açan faktörleri tespit etmek.

SORU 15. *Rapor yasal mercilerin dikkatini insan ticaretine çekmek amacıyla polis kuvvetleri, hakimler ve savcılara yönelik olarak yürütülen eğitim faaliyetlerini de ele almaktadır. Aynı zamanda farkındalığı arttırmak ve hem potansiyel mağdurlara hem de kamuoyuna gerekli bilgileri ulaştırmak amacıyla yürütülen sayısız kampanyaya da göndermede bulunmaktadır. Lütfen bu kampanya ve girişimlerle ilgili daha fazla bilgi sağlayınız. Aynı zamanda lütfen insan ticaretinin mağduru olan kadın ve genç kızların karşı karşıya kaldığı potansiyel ayrımcılık uygulamalarıyla mücadele etmek üzere alınmış olan, eğer alınmışsa tabi, önlem mahiyetindeki ve uzun erimli tedbirler hakkında da bilgiler sağlayınız.*

CEVAP 15. 6. Dönemsel Ülke Raporu insan kaçakçılığıyla mücadele alanında yürütülen kampanya ve çalışmalara ilişkin ayrıntılı bilgiler içermektedir. Bu ayrıntılara ek olarak projeler, ilgili kampanyalar ve Emniyet Genel Müdürlüğü personeline yönelik eğitim programlarına ilişkin bilgiler aşağıdaki gibidir:

"İnsan Kaçakçılığıyla Mücadelede ve Kaçakçılığa Maruz Kalan Herkese Yargı Yolunu Açmakta Türkiye'nin Çabalarını Destekleme" projesi, 14. maddede anılmıştır; altı temel bileşenden oluşur. Aşağıda bu bileşenleri temel alarak planlanan ve uygulanan faaliyetlerin bir dökümünü bulacaksınız.

1. **Bileşen:** Üyeler arasında daha etkin bir etkileşim yaratmak üzere Taslak Hükümlerin idari kapasitesini arttırmak,

2. **Bileşen:** Kaçakçılık yüzünden yaşanan utanç duygusunu en aza indirgemek ve 157 yardım hattı yoluyla potansiyel ve mevcut mağdurlar için bir kaçış yolu yaratmak üzere Türkiye'de ve diğer sorunlu ülkelerde önleyici tedbirleri ve farkındalığı arttırma faaliyetlerini hayata geçirmek,

3. **Bileşen:** Kimlik tespitlerinin arttırılması, insan kaçakçılarının soruşturulması ve adli takibinin sıkılaştırılması,

4. **Bileşen:** Var olan altyapının geliştirilmesi ve yenilerinin ortaya konulması yoluyla Türkiye'deki kaçakçılık mağdurlarını koruma yollarının arttırılması,

5. **Bileşen:** Fuhuşa zorlamak da dâhil olmak üzere insan kaçakçılığının farklı biçimlerinin ayırt edilmesini ve bu durumu ortadan kaldıracak tedbirlerin geliştirilmesini sağlamak,

6. **Bileşen:** Türkiye ile diğer ülkeler arasında insan kaçakçılığına bir koordinasyon içinde çözüm üretebilmek amacıyla verilerin toplanacağı bir ağ sistemi oluşturmak.

Yukarıda adı anılan Projeye ek olarak, 24 aylık bir süre boyunca Uluslararası Göç Örgütü (IOM) tarafından "Yasal Yollarla İnsan Kaçakçılığının Önünü Almak Üzere Mücadele Etmek ve Adli İşbirliğini Arttırmak" projesi de yürütülmüştür. Bu projenin ana hedefi Türkiye'deki kaçakçıların yargı önüne çıkarılma oranını arttırmak ve BSEC bölgesinde insan kaçakçılığı mağdurlarının insan haklarına saygı duyulmasını ve adalete eksiksiz bir biçimde erişimlerini taahhüt altına almaktır.

IOM tarafından hayata geçirilen bir diğer proje ise Türkiye'deki kaçakçılık mağdurlarının tespit edilmesinin ve yardım almalarının yollarını arttırmak ve ilgili kurumların desteğini alarak geldikleri ülkeye tekrar uyum sağlamaları için gereken koşulları hazırlamak gibi hedefleri olan "adli kurumların ve sivil toplum örgütlerinin daha fazla entegrasyonu yoluyla kimlik tespitinin genişletilip arttırılması" projesidir.

Bu kampanya ve projelere ek olarak, Türkiye uzun erimli girişimlere yönelik planlar içeren Ulusal Eylem Planı çerçevesinde insan kaçakçılığıyla mücadele için çok farklı çalışmalar da yürütmektedir. Bu bağlamda, İnsan Kaçakçılığıyla mücadele için Ulusal Taslak Birimi tarafından biçimlendirilen Birinci Ulusal Eylem Planı (2003-2007) hazırlanmış, İkinci Ulusal Eylem Planı kabul edilmiş ve 2009 yılında da uygulamaya geçirilmiştir. İkinci Ulusal Eylem Planı 8 yılık bir dönemi kapsamaktadır.

Türk Polis Teşkilatı çalışanlarında farkındalık yükseltmek üzere pek çok girişimde bulunulmuştur. “İnsan Kaçakçılığıyla Mücadelede Türkiye’nin Çabalarını Desteklemek ve Kaçakçılık Mağdurlarının Yargı Hakkına Ulaşmasını Teşvik Etmek" projesi çerçevesinde insan kaçakçılığıyla mücadelede güçlerini ve kapasitelerini arttırmak üzere Ulusal Eğitim Birimi tarafından 280 polis memuruna insan kaçakçılığıyla nasıl mücadele edilebileceğine ilişkin eğitimler verilmiştir. Meslek içi eğitim programları çerçevesinde insan kaçakçılığıyla mücadele ve kaçakçılık mağduru insanlara nasıl yaklaşılacağı gibi konular başta olmak üzere 43.000 polis teşkilatı mensubu Kasım 2009 itibarıyla eğitim almıştır.

“Kaçakçılık Mağdurlarını Anlamak” başlıklı broşürler travma geçiren mağdurlarla yapılan görüşmelerde onlara mümkün olan en iyi desteğin verilmesini sağlamak üzere insan kaçakçılığıyla mücadele alanında çalışan profesyonellere destek olmak üzere hazırlanmıştır. Bu broşürler İl emniyet müdürlükleri çalışanlarına gönderilmiştir.

İç İşleri Bakanlığının koordinasyonu altında hayata geçirilen “İnsan Kaçakçılığıyla Mücadelede Kurumsal Kapasitenin Arttırılması “projesi çerçevesinde Almanya’dan uzmanların katılımıyla 20 hâkim ve 20 savcıdan oluşan iki ayrı gruba yönelik olarak 2007 yılının 8-9 Mayıs’ında Ankara’da bir günlük eğitim çalışması gerçekleştirilmiştir.

Adalet Bakanlığı ve Ankara’daki İngiltere Büyükelçiliği arasındaki işbirliği çerçevesinde, “Sınırlar arası Suçlarla Mücadele İçin Uluslararası İşbirliği” projesi dâhilinde “İnsan Kaçakçılığı ve Göçmen Ticareti” konularında dört adet seminer düzenlenmiştir. Adalet Bakanlığı ve Ankara’daki İngiltere Büyükelçiliği arasındaki işbirliği çerçevesinde ve 100 hâkim ve savcının da katılımıyla uygulamaya sokulan “Suçla Mücadelede Yeni Adli Sistemler" projesi bünyesinde Antalya’da 18 Nisan 2008’de “İnsan Kaçakçılığı ve Göçmen Ticareti” ile ilgili olarak bir seminer düzenlenmiştir.

6. Dönemsel Ülke Raporu Türkiye’nin insan kaçakçılığı alanındaki çabalarını belgeleyen bilgiler içermektedir: İnsan Kaçakçılığı mağduru olarak belirlenen yabancıları sanık olarak dinlenmek üzere altı ay boyunca (isteğe bağlı olmak kaydıyla) misafir olarak ağırlanması, polisle işbirliği yapma, travma sonrası rehabilitasyon ve tıbbi ve psikolojik her türden desteğin sağlanması. Türkiye’de asgari 6 ay oturma izni sağlanan yabancı uyruklu kişiler Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca sağlanan çalışma izni sayesinde Türkiye’de çalışma hakkı da elde edebilmektedir.

SORU 16. *Rapor insan ticareti mağdurlarının ücretsiz olarak yararlanabileceği acil durum hizmetleri, şikâyette bulunabilecekleri telefon hatları ve barınabilecekleri sığınma evlerinin de aralarında yer aldığı farklı hizmetlere de değinmektedir. Söz konusu zaman zarfında kaç kadın ve genç kız bu türden hizmetlerden yararlanmıştır lütfen belirtiniz.*

CEVAP 16.

Tablo. Türkiye'deki Kaçakçılık Mağdurları ve Kaçakçılara İlişkin Veriler		
Yıl	Destek ve yardıma gereksinim duyanların sayısı	Haklarında Yasal kovuşturma açılan kaçakçıların sayısı
2005	256	379
2006	246	422
2007	148	308
2008	120	253
2009(Kasım 2009 itibarıyla)	89	279
Toplam	859	1641
Kaynak: Emniyet Genel Müdürlüğü		

Tablo. 157 Yardım hattına yapılan aramalar, kurtarılan ve tespit edilen mağdurlar			
Yıl	Kurtarılan ve tespit edilen mağdurlar	Yardım hattına başvuran mağdur sayısı	Diğer sebeplerle arayanların sayısı (insan kaçakçılığıyla ilgili bilgi istenilen acil olmayan aramalar)

2005	52	255	91
2006	56	579	125
2007	28	314	57
2008	16	148	74
2009 (Kasım itibarıyla)	7	79	69
Toplam	159	1375	416
Kaynak: Türkiye'ye Göç ile ilgili Uluslararası Teşkilat			

15. Madde uyarınca insan kaçakçılığı mağdurlarına sağlanan 6 aylık geçici oturma hakkı çerçevesinde 40 kadına oturma izni sağlanmıştır.

Türkiye'de insan kaçakçılığı mağdurlarına hizmet sunan iki tane sığınma evi (İstanbul ve Ankara'da) ve bir tane de istasyon tipi sığınma evi (2009 yılında Antalya'da açılmıştır) vardır. Bu hizmetler belediyelerin, uluslararası örgütlerin veya yardım kuruluşlarının mali desteğiyle sivil toplum örgütlerince idare edilmektedir. Bu sığınma evlerinden faydalanan mağdurların sayısı aşağıdaki gibidir:

Tablo. Sığınma evlerinden faydalanan kadınların sayısı			
Yıl	Kadın dayanışma Derneğinin Sığınma Evi	İnsan Haklarını Geliştirme Vakfının Sığınma Evi	Antalya Aile Danışma Birliğinin Sığınma Evi
2004		17 (Sığınma Evi 2004 yılı Kasım ayında açılmıştır)	
2005	5 (Sığınma Evi 2005 yılı Kasım ayında açılmıştır)	137	
2006	83	107	
2007	40	71	
2008	28	57	
2009	36 (2009 Kasım ayı itibarıyla)	44 (20009 Kasım ayı itibarıyla)	1) (Sığınma evi Kasım 2009'da açılmış
Toplam	192	433	1
Kaynak: İlgili vakıf ve kuruluşlardan edinilen verilerden elde edilmiştir			

Karar alma mekanizmalarına katılmak ve uluslararası düzeyde temsil edilmek

SORU 17. *İktidar partisinin raporu kadının siyasi ve toplumsal yaşamda ne kadar sınırlı bir şekilde temsil edildiğini ortaya koymaktadır. Daha önceki tamamlanmış değerlendirmelerinde Sözleşme, İktidar partisini kadınların sosyal yaşamın hemen her alanında, ister seçim isterse de atama yoluyla olsun, tam anlamıyla temsil edilebilmesi için gereken önlemleri alması yönünde teşvik etmiş ve İktidar partisine Meclis'teki, devlet organlarındaki ve Dışişleri bünyesindeki kadınların sayısını arttırmak üzere Sözleşme'nin 4. maddesinin 1. paragrafı ve Sözleşme'nin 25. genel tavsiyesiyle uyumlu geçici özel önlemler alması yönünde tavsiyede bulunmuştur. Lütfen bu doğrultuda hükümet tarafından gerçekleştirilen girişim ve çabalara ilişkin ayrıntılı bilgiler sağlayınız.*

CEVAP 17. Kadınların siyasi ve kamusal hayata katılımı Türkiye'de henüz istenilen seviyelerde değildir. Kadının siyasi mekanizmalardaki temsilini arttırmak üzere hayata geçirilmiş herhangi geçici özel bir önlem mevcut değildir. Yine de ulusal düzeyde görece olumlu gelişmeler olduğundan söz edilebilir. CEDAW Sözleşmesi'ne 2005 yılında sunulan raporda kadınların parlamentoda temsil edilme oranı sadece yüzde 4,4 idi. 2007 yılında yapılan genel seçimler neticesinde bu oran yüzde 9,1'e çıkmıştır (parlamento üyelerinden 50'si kadındır). Ulusal siyaset sahnesinde kadınların temsil edilme oranı yüzde yüz artmıştır ancak yine de hala istenilen seviyede değildir. "2008-2013 Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı" "güç ve karar alma mekanizmalarında kadın" konusunda özel bölümler içermektedir ve konuyla ilgili farkındalığı arttırmak ve kamu politikalarının kadın ve erkek eşitliğinin teminatı olmasını sağlamak üzere geliştirilen değişik stratejiler de söz konusudur. Kadınlarla ilgili sivil toplum örgütleri tarafından yürütülen seçim öncesi kampanyalar ve kadınlar için değişik illerde açılan siyaset akademileri kadınların yerel politikaya daha fazla dâhil olmasını hedefleyen girişimler arasındadır.

Kadınların karar alma ve üst düzey yönetici seviyelerinde rol almalarını arttırmanın en önemli yolu kamuoyunun bu açıdan tam anlamıyla eğitilmesinden geçmektedir. Bu süreç eksiksiz bir zihinsel dönüşümü gerekli kılmaktadır ve bu minvalde kamu kurumları, üniversiteler, profesyonel kuruluşlar ve özel sektörde çalışan profesyonelleri toplumsal cinsiyetle ilgili belli bir perspektif sahibi olma yolunda bilgilendirmek gerekmektedir; belki de kendi profesyonel hayatlarıyla bazı açılardan ters düşebilecek

durumları göz almaları pahasına. Bu aşamaya kadar KSGM tarafından kamu çalışanlarını hedefleyen ve 2009 yılında şekillendirilen Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eğitim Programları çerçevesinde bu sorunlar büyük ölçüde ele alınmıştır.

Kadınların siyasete ve kamusal karar alma mekanizmalarına katılımıyla ilgili olarak kamu kurumları nezdinde farkındalık arttırıcı çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Örneğin, Milli Eğitim Bakanlığı yöneticilerinin atanması ve görev yerlerinin değiştirilmesiyle ilgili yönetmeliğe getirilen ek madde ile kadınların da 2009 yılından itibaren kabul edildiği meslek liseleri ve teknik liseler ile turizm okullarının yönetici kadrosu için başvuran kadın adaylara %15'lik ek bir puan verilmesi yolunda bir karar alınmıştır.

Eğitim

SORU 18. *Daha önceki tamamlanmış gözlemlerinde Sözleşme İktidar partisine değişik etnik gruplardan gelen ve başta kırsal bölgelerde yaşayanlar olmak üzere anadili Türkçe olmayan kadınlar ve genç kızların karşılaştığı eğitimle ilgili dezavantajların ve tespit edilen bölgesel eşitsizliklerin (CEDAW/C/TUR/CC/4-5, parag. 34) ortadan kaldırılması için bu amaç doğrultusunda daha fazla sayıda politika ve program geliştirmesi tavsiyesinde bulunmuştur. Lütfen bu bağlamda Hükümet tarafından yürütülen tüm çabalara ilişkin ayrıntılı bilgiler sağlayınız. Aynı zamanda ana dili Türkçe olmayan kaç kadın ve genç kızın eğitim programlarından faydalandığına ilişkin istatistiksel bilgiler de sağlayınız.*

CEVAP 18. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "dilleri, ırkları, renkleri, cinsiyetleri, siyasi görüşleri, hayat görüşleri, dinleri ve inançları ne olursa olsun herkes herhangi bir ayrımcılıkla karşı karşıya kalmaksızın yasalar önünde eşittir" şeklindeki "yasalar önünde eşitlik" ile ilgili olan 10. maddesinin mevcudiyetine karşın, Türkiye'de farklı etnik gruplara dâhil olan ya da ana dili Türkçe olmayanlara ilişkin herhangi bir veri tabanı yoktur. Öte yandan, eğitim hakkı hem ulusal ve uluslararası yasalar tarafından taahhüt altına alındığı ve hem de temel insan hakları arasında yer aldığı için kadınlar ve kızların karşılaştığı eğitimle ilgili sorunları aşmak üzere değişik politikalar geliştirilmiş ve çok sayıda program düzenlenmiştir.

2007-2013 yılları arasını kapsayan ve Türkiye'yi ekonomik, toplumsal ve kültürel alanlarda ileriye taşımayı hedefleyen temel politikaları içeren 9. Kalkınma Planı cinsiyet ve bölgeler arasındaki farklılıkları ortadan kaldırmak amacıyla aşağıdaki politikaları benimsemiştir:

- İnsan kaynaklarının geliştirilmesine destek olmak amacıyla hayat boyu eğitimi gündeme taşıyarak eğitim sistemine bütünlüklü ve kapsayıcı bir anlayışın hâkim kılınması; Sistemin etkinliğinin ve erişilebilinirliğinin yanı sıra eşit fırsatlara dayanan yapısının da güçlendirilmesi,

- Gerekli tedbirler; öncelikle kırsal kesimlerin ve kızların hedef alınması; okul bırakma oranlarının düşürülmesinin amaçlanması ve ikinci eğitime geçiş oranının arttırılması.

Orta Vadeli Program (2010-2012) eğitimin her aşamasında okula gitme oranının arttırılmasını; eğitimde malzeme kalitesinin ve kullanımının yanı sıra fiziksel yapılanmanın da geliştirilmesini ve eğitime ulaşmakta bölgeler ve cinsiyetler arasındaki ayrımcılığın en az indirgenmesini hedeflemektedir.

Orta Vadeli Program'da ortaya konulan politikaların uygulanmasını gözlemleyen 2009 Programı aşağıdaki ana hedef ve ilkeleri benimsemiştir: Kırsal kesimdeki öğrenciler ile kızların çeşitli dezavantajlar yaşadığı eğitim sisteminde ulusal çapta gerekli tedbirleri almak; ilk ve ortaöğretimde okul bırakma oranının düşürülmesini sağlamak; ortaöğretime geçiş oranını arttırmak; yeterli rehberlik ve danışma hizmetlerinin yanı sıra yerinde ve geniş tabanlı modüler bir yaklaşım geliştirmek yoluyla dikey ve yatay geçişleri kolaylaştırarak ortaöğretimi daha esnek ve program tabanlı bir düzeye taşımak.

2010-2014 yılları arasında uygulamaya sokulması hedeflenen Milli Eğitim Bakanlığı'nın Stratejik Planı kızların okullaşma oranına özel bir önem atfetmektedir ve dezavantajlı kesimlerin eğitime erişmelerini kolaylaştırıp arttırmak üzere daha fazla burs ve yatılı okullar gibi değişik destek yöntemleri üzerinde durmaktadır. Stratejik Plan aynı zamanda aşağıdaki hedefi de içermektedir: "Erkek ve kızlar arasındaki hâlihazırdaki okula kayıt olma oranındaki 10'luk fark 2014 yılı itibarıyla kızların "okula erişimini" arttırmaya dönük girişimler sayesinde %2 seviyesinin altına düşürülmelidir.

Eğitim sürecinin bir parçası olma yolunda kızların karşılaştığı en önemli sorun okula kaydolma oranının düşüklüğüdür. Bu bağlamda Milli eğitim Bakanlığı kızların okula kaydolmasını temin etmek amacıyla pek çok proje geliştirmiştir. Son beş yıl içerisinde kızların okula kaydolma oranında gözle görülür bir artış yaşanmıştır ve kızların okula kaydolma oranının erkeklerininkinin üzerine çıkması cinsiyet eşitsizliğiyle başa çıkmak yolunda çok önemli bir gelişmeyi temsil etmektedir. 2003-2004 yılları arasında ilköğretimde cinsiyet oranı (okula kaydolan her yüz kıza karşın okula kaydolan her yüz erkeğin oranı) 91,9'du ve 2008-2009 arasında ise bu oran yüzde 97,9'a yükselmiştir. Söz konusu orandaki artış ortaöğretim ile lise eğitiminde daha da belirgin bir şekilde gözlenmektedir (sırasıyla 78,7'den 89'a ve 74'ten 88'e).

Hâlihazırda devam eden ve sona ermiş projeler neticesinde kızların okula kaydolma oranında takdire değer ilerlemeler kaydedilmiştir. 2008–2009 eğitim yılı boyunca kızların ilköğretimdeki okula kaydolma oranı % 96' ya kadar yükselmiştir (2003–2004 eğitim yılında bu oran %

86,9'du) ve kızların ortaöğretim ile lisedeki okula kaydolma oranı aynı süre zarfında sırasıyla ise yüzde 56,3'e (yüzde 48.52'ten) ve yüzde 19,7'ye (yüzde 13,9'tan) kadar yükselmiştir.

6. Dönemsel Ülke Raporu'nda tarif edilen proje ve programlara ek olarak hayata geçirilen diğer projeler şunlardır:

E-Okullaşma Projesi: E-okul projesi 2008'den bu yana gündemdir ve daha önce hiç okula yazılmamış çocukların tespit edilmesi ve eğitim sistemine yeniden dâhil edilmelerinin yollarının aranması gibi bir dizi girişimi içermektedir; okula kaydetmeme ve devamsızlığın arkasındaki sebeplere dayanarak değerlendirme ve gözlemlerde bulunma; eğitim sistemindeki cinsiyet eşitsizliğine ilişkin merkezi ve yerel yetkililer arasındaki farkındalığı arttırmak. Yukarıda belirtilen faaliyetler çerçevesinde okula kaydolmamış ya da devam etmeyen çocukların okul bazında izlenmesi gayesiyle e-okul veritabanına bir modül eklenmiştir. Bu gözlemler geliştirilen yeni merkezi ve yerel çözümler aracılığıyla sorunlar karşısında yeni yaklaşımlar ortaya konmasına yardım edecektir.

Takviye Eğitim Programı: 6. Dönemsel Ülke Raporu'nda değinilen Haydi Kızlar Okula Kampanyası 2003'ten beri yürürlüktedir ve kampanyaya ilişkin bir değerlendirme raporunda daha önce hiç okula kaydolmamış ya da çok sık devamsızlık yapan 10 ile 14 yaş arasındaki çocukların kendilerinden daha küçük çocuklarla aynı sınıfa gittikleri ve hem fiziksel hem de yaşla ilgili sorunlar yaşadıkları belirtilmiştir. Uygulayıcılar kişisel gözlemlerini aktarırken sıklıkla var olan düzenlemelerin ve bu türden çocukların eğitim sistemine yeniden entegre edilmesine yönelik girişimlerin yetersizliğinden de dem vurmuşlardır. Takviye eğitim programı zorunlu eğitim yaşında olup da akranlarıyla aynı zamanda eğitimlerini tamamlayamamış 10 ile 14 yaş arasındaki çocukları hedeflemektedir. Program zorunlu eğitim çağında olup da değişik nedenlerle asla okula kaydolmamış ya da devamsızlık yapan bu çocukların akranlarıyla aynı sıralarda ilköğretim müfredatını tamamlayabilmelerine olanak sağlamayı hedeflemektedir.

Başta Kızlar Arasında Olmak Üzere Okula Kaydolma Oranının Arttırılması: Proje 2009'da hayata geçirilmiştir ve esas olarak kişi başına yıllık gelirin ülke ortalamasının yüzde 75 altında olduğu 43 kırsal bölgede yaşayan ve okula devam edemeyen ya da asla kaydolmamış ortaöğretim yaşındaki kızlarla

yetişkin kadınları hedef almıştır. Proje başta kadınlar arasında olmak üzere insan kaynaklarını geliştirmek ve işgücü piyasasına eleman yetiştirmek üzere eğitimin önemine ilişkin bir farkındalık ve bilinç yaratmak ve okula kayıt olma oranını arttırmak gibi konular üzerinde yoğunlaşmıştır.

SORU 19. *Lütfen Türkiye'deki erken evlilik ve genç kızlar arasındaki hamilelik vakaları ve bunun kızların eğitimdeki başarıları üzerindeki etkileri hakkında ayrıntılı bilgiler sağlayınız. Lütfen ayrıca eğitimlerine devam edebilmeleri için hamile genç kızlar ya da genç annelere yönelik destek programları hakkında da bilgiler sağlayınız. Raporda Sağlık Bakanlığı ile UNFPA işbirliğiyle geliştirilen Gençlerin Hamilelikle ilgili Bilgi ve Hizmetleri alması için Gereken Stratejileri Geliştirme Projesi de ele alınmaktadır. Lütfen bu programın içeriğine ilişkin bilgiler sağlayınız.*

CEVAP 19. Türkiye'deki kadınların en doğurgan dönemlerini yirmili yaşlarda yaşadıkları bilinen bir gerçektir. Kırsal kesimlerdeki yaşa bağlı doğurganlık oranları 15-19 yaşlarından sonra hızlıca artarak 20-24 yaşlarında en yüksek seviyesine ulaşır ve sonrasında düşmeye başlar. Aşağıdaki tablonun da gösterdiği gibi, Türkiye Nüfus Sağlığı araştırmasının sonuçları ve Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü'nün sağladığı verilere göre Türkiye'deki kadınların ilk doğumlarını gerçekleştirdikleri yaş ortalaması giderek yükselirken genç kızlar arasındaki doğum yapma oranı da giderek düşmektedir. Günümüzdeki kadınlar arasında eskiye kıyasla onlu yaşlarda (15-19) doğum yapma oranı hızla azalmaktadır.

Tablo. Araştırmanın 3 yıl öncesine kadar yaşa bağlı ve toplam doğurganlık oranları

TÜRKİYE

YAŞ	2003	2008
15-19	46	35
20-24	136	126
25-29	134	133
30-34	78	91
Toplam doğurganlık oranı (15-49)	2,23	2,16

Türkiye Nüfus Sağlığı Araştırmaları sonuçları

Tablo. 15-19 yaşları arasında gerçekleşen evlilikler		
Yıl	Bekar	Evli
1998	84,8	15,2
2003	88,1	11,9
2008	90,4	9,6
Türkiye Nüfus Sağlığı Araştırmaları sonuçları		

Annenin yaşına göre doğum oranları (20 Temmuz 2009 itibarıyla)					
		Yaş grubu			
Yıl	Toplam	<15	15-19	20+	Bilinmeyen
2005	1.231.678	1.117	120.60	1.107.886	2.070
2006	1.238.725	734	117.379	1.120.612	2.773
2007	1.266.503	326	113.297	1.149.378	3.502
2008	1.262.333	270	107.663	1.150.355	4.045
Kaynak: Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü					

Eğitim ile ergenlik çağındaki doğurganlık oranları arasında çok güçlü bir bağlantı vardır. Eğitimli kadınlarla kıyaslandığında ergenlik çağında anne olma oranının daha düşük eğitim seviyesindeki kadınlar arasında yaygın olduğu görülmektedir. Dahası, eğitim sürecine ara verilmesi halinde bile ergenlik dönemi hamileliklerinde artış görülmektedir. Eğitimsiz kadınların yüzde 7'si ergenlik çağında anne olurken, en

azından ortaöğretimi bitirmiş kadınlar arasında bu oran yüzde 4'tür. Gelir düzeyi açısından bakıldığında ise, en iyi olanaklara sahip şartlarda yaşayan kadınlar arasında ergen hamilelik oranı yüzde 2'de kalırken bu oran daha az olanaklara sahip kadınlar arasında yüzde 8-11 arasında değişmektedir.

Çalışmalar annenin ve çocuğun daha yüksek ölüm oranlarıyla yüz yüze kaldığı ergenlik hamileliklerinin riskli olduğunu göstermektedir. Bu durum ülkemiz için bir sorun olmaya devam etmektedir. Sağlık Sektörü için 2005-2015 yıllarına yönelik olarak hazırlanan Cinsel Sağlık ve Üreme sağlığı Ulusal Stratejik Eylem Planı ergenlik hamileliklerinin sona erdirilmesini en temel hedeflerinden biri olarak benimsemiştir.

Türkiye'de aile içi iletişimi, en temel iletişim becerilerini, kişiliği, beraber yaşama kültürünü, vatandaşlık duygusunu ve insan haklarını geliştirmeyi hedefleyen ve evli çiftlere olduğu kadar evlenmeye hazırlananlara da gerekli bilgileri sunan yetişkin eğitimi ve Aile Eğitimi Programları mevcuttur.

Aile eğitimi programları kadınlarımızı kendilerini nasıl ifade edecekleri, iletişim ve çocuk yetiştirmek, bir kadın olmak, kadın hakları, aile planlaması ve kadın sağlığı konularında eğitmek üzere geliştirilmiştir.

Hayat boyunca öğrenme fikrinin bir parçası olarak, her türden kurum, kuruluş ve sivil toplum örgütü ebeveyn ve çocuk eğitimine gereken önemi vermek üzere bir araya gelmişlerdir. Bunun yanı sıra, 6. Dönemsel Ülke Raporu değişik sebeplerle resmi eğitimden yaralanamayan kadın ve kızlara yönelik olarak uzaktan eğitim fırsatları üzerinde de özenle durmaktadır.

Sağlık Bakanlığı ile Birleşmiş Milletler Nüfus İdaresi tarafından ortaklaşa yürütülen "Ergenlik Çağındakiler için Üreme sağlığı Bilgisi ve Gerekli Hizmetler" Projesinin çerçevesinde hijyen, sağlık sorunları ve üreme sağlığıyla ilgili ergenlere yönelik tanıtım ürünleri üretilip dağıtılmıştır ve sosyal hizmet sunacak kişiler ergenlere nasıl yaklaşacakları konusunda eğitilmişlerdir. Proje dâhilinde 8 tane Gençlik Eğitim Merkezi faaliyete açılmıştır.

SORU 20. *İktidar partisi raporu kadınların teknik ve mesleki okullarda sınırlı düzeyde temsil edildiğini ortaya koymaktadır. Daha önceki tamamlanmış değerlendirmelerinde Sözleşme, iktidar partisine kadının eşit haklar ve ekonomik fırsatlar kazanabilmesi ve kadına yönelik basmakalıp davranışların ortadan kaldırılabilmesi için eğitimin ne kadar önemli olduğunu anlatan farkındalık arttırıcı girişimlerde bulunmasını tavsiye etmiştir. Lütfen Hükümet tarafından kadın ve genç kızların her türden eğitim fırsatından yararlanmasını sağlamaya dönük hangi tedbirlerin alındığını ayrıntılı bir şekilde aktarınız.*

CEVAP 20. Toplam nüfusun yarısını oluşturan kadınların eğitim seviyesini artırmak, işgücü piyasasına ulaşmalarının önündeki engelleri kaldırmak gibi sorunlar ülkemizde yetişkin eğitiminin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Ara işgücünü eğitmek, vasıf ve yeteneklerini geliştirmek ve böylece de iş bulma şanslarını arttırmak başta ekonomik olarak güçlü şehirli kadınların desteğiyle olmak üzere kadınlar ve gençler gibi dezavantajlı grupların mesleki eğitimlerden geçirilmesi yoluyla ancak mümkün kılınabilir.

Kırsal kesimlerden kentlere göç kadın tarla işçilerinin vasıfsız işçi durumuna düşmesine yol açmaktadır. Büyük ölçüde kadınların ve genç kızların işgücüne katılmasını sağlamak üzere düzenlenmiş olan halk eğitim merkezlerindeki mesleki eğitim ve gelir sağlayıcı beceriler kazandırmaya yönelik kurslar sayesinde bu kesimlerin işgücü piyasasına katılımı da hızla artmaktadır. Kadınlarımız ve genç kızlarımız bu kurslar sayesinde evlerinin bütçesine katkıda bulunmalarını sağlayacak işler ve fırsatlar bulabilmektedirler.

Halk eğitim ve mesleki eğitim merkezlerinde verilen eğitimler işgücüne katılım açısından dezavantajlı olup tarım sektöründe iş bulma imkânlarını kaybetmiş olan kadınların vasıf ve yeteneklerini arttırmayı amaçlamaktadır. Söz konusu bu programlar günümüz gereksinimlerine göre belirlenmiştir ve kadınların sadece vasıf ve yeteneklerini arttırmayı değil ama aynı zamanda sosyal yaşama intibak etme yetilerini de geliştirmeyi hedeflemektedir.

Kadınların toplumsal yaşamdan ve fırsatlardan eşit şekilde yararlanmasını sağlamak, ülkemizde kadın haklarını korumak, cinsiyet eşitliği bilincini yerleştirmek ve aile içi şiddetle mücadelede önemli kazanımlar elde etmekle çok yakından bağlantılıdır. Bu açıdan, Halk Eğitim Merkezlerinde ulusal çapta toplumsal duyarlılığı arttırmak üzere şiddet, ihmal, istismar, cinsel taciz, uyuşturucu ve madde bağımlılığı gibi konularda yetişkinlere yönelik konferanslar, seminerler, paneller vs. düzenlenmektedir.

6. Dönemsel Ülke Raporu'nda ayrıntılarıyla Türkiye'deki mesleki ve teknik eğitimle ilgili diğer girişim ve çalışmalara ilişkin bilgiler verilmiştir.

SORU 21. *Kızların eğitimlerini yarıda bırakmasının nedenleri arasında, raporda (CEDAW/C/TUR/CC/4-5, parag. 33-34) ekonomik ve geleneksel gerekçelerin yanı sıra ailelerin eğitimde önceliği erkek çocuklara tanıması da gösterilmiştir. Lütfen eşit eğitim olanaklarına kavuşmak söz konusu olduğunda kızların karşılaştığı ayrımcılığa sebep olan kalıpyargıları ortadan kaldırmak amacıyla hükümet tarafından alınan*

tedbirlere, okul kitaplarının ve müfredatın yeniden gözden geçirilmesi gibi, ilişkin bilgiler sağlayınız. Ayrıca lütfen Hükümet tarafından kızların eğitim görmesinin önemini anlatmak üzere başlatılan girişimlere ilişkin de ayrıntılı bilgiler sağlayınız. Hükümetin okul alanlarında türban ve başörtüsü takılmasını yasaklama kararı almasının kızların eğitim hakkını ne şekilde etkilediğiyle ilgili herhangi bir çalışma gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğini de belirtiniz.

CEVAP 21. Eğitim kaynaklarında cinsiyetçi unsurların kaldırılmasına yönelik girişimlere ilişkin bilgiler 10. soruya verilen cevapta özetlenmişti. Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Dairesi mevcut ders kitaplarındaki ve diğer eğitim malzemelerindeki cinsiyetçi dili ve dahası ayrımcılığı vurgulayan çizimleri, ifadeleri ve cinsiyetçi kalıpları ortadan kaldırmak üzere çalışmalar yürütmektedir. Eğitim Dairesi'nin bünyesindeki "Cinsiyet Eşitliği Komisyonu"nun amacı bu türden girişimleri daha kalıcı ve sistematik bir hale sokmak ve "2008-2013 Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı'nda" ortaya konulan hedef ve stratejileri gerçekleştirmek üzere girişimlerde bulunmaktır.

Cinsiyet Eşitliği Komisyonu tarafından gerçekleştirilen girişim ve çalışmalar aşağıdaki gibidir:

- Ders Kitaplarındaki Cinsiyet Eşitliği hakkında atölye çalışmaları: Atölye, Ders Kitaplarını İnceleme ve Değerlendirme kurulunda çalışan eğitmen ve uzmanlara yönelik olarak düzenlenmiştir. Cinsiyet eşitliği bilinci ve hassasiyetiyle hareket edecek olan Eğitim Dairesi bünyesindeki Ders Kitaplarını Geliştirme Komisyonu ve Özel Komisyon. Atölye, kitapların yazılması ve değerlendirilmesi aşamalarında "cinsiyete ilişkin bakış açısının" nasıl korunabileceğine ilişkin teorik ve pratik çalışmalardan oluşmaktadır. Atölyenin ana hedef grubu Eğitim Dairesi bünyesinde ders kitaplarının yazılması ve değerlendirilmesi aşamalarındaki komisyonlar ile özel komisyonlarda görev alan eğitmen ve uzmanlardan oluşmaktadır.

- Ders Kitaplarındaki Cinsiyet Eşitliği Hakkında Kitap: "Ders Kitaplarındaki Cinsiyet Eşitliği Hakkındaki Kitap" ders kitaplarının ve diğer yardımcı eğitim malzemelerini incelenmesi ve değerlendirilmesi aşamalarında cinsiyet eşitliği bilinci ve duyarlılığıyla hareket etmeleri amacıyla uzmanlara sunulmak üzere hazırlanmıştır.

- Cinsiyet Eşitliği Bilincini Yayma Semineri: Cinsiyet Eşitliği Bilincini Yayma Semineri 81 ilden

eğitmenlerin ve okul müdürlerinin ve milli eğitim müdürlerinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir.

Eğitim Dairesi'nin yukarıda anılan girişimlerinin yanı sıra MEB bünyesindeki İlköğretim Genel Müdürlüğü de çok sayıda benzer faaliyet gerçekleştirmiştir. 2003'ten bu yana ilköğretim müfredatının değiştirilmesine yönelik çalışmalar devam etmektedir. Ayrımcı davranışlar ve de tutumlar ya da ayrımcı olarak değerlendirilebilecek olanlar müfredattan çıkarılmıştır ve yeni müfredat artık cinsiyet duyarlılığını ve ırklar arası hoşgörü, saygı ve anlayışı destekleyip garanti altına alan değer, yargı ve disiplinler arası kavramlardan oluşmaktadır. Müfredattaki değişiklerin sonucu olarak yenilenen ders kitapları yeni müfredatta öngörülen değer, yargı, disiplinler arası kavramların hayata geçirilmesini sağlamak üzere öğrenci merkezli metotlar, uygulamalar ve görseller içerecek şekilde hazırlanmıştır. İlköğretim ders kitaplarındaki kadınlara yönelik ayrımcı kalıpları ortadan kaldırmak üzere de bir dizi çalışma yürütülmektedir.

- İlköğretim eğitim kitaplarında kullanılan kişi isimlerinin sayısı kadın ve erkek isimleri arasında eşit bir biçimde dağıtılmıştır.

- Daha önceleri neredeyse sadece erkek mesleği gibi gösterilen doktorluk, mühendislik ya da eczacılık gibi meslekler artık kadınları da kapsayan görsellerle işlenmektedir.

- Öğrenci ders kitapları ile öğretmen rehberlik kitaplarının yazarları eğitim sürecinin her türden ayrımcılıktan arındırılmış olması gerektiği konusunda eğitime tabi tutulmuştur.

Ders kitapları ve diğer eğitim malzemeleriyle ilgili yukarıda değinilen çalışmalara ek olarak yeni müfredat ve ders kitapları kız ve oğlan çocuklarının eğitim hakkından faydalanma konusundaki bilinçliliğini arttırmaya dönük eğitim süreçleri ve aktivitelerden de oluşmaktadır. Dahası, 2003 yılından bu yana uygulana gelen "Takviye Eğitim Sınıfları Programı" ve "Haydi Kızlar Okula" gibi proje ve programlar da kız ve erkek çocukları arasındaki okula kaydolma oranında ciddi artışların yaşanmasını sağlamıştır. 2003 yılında ilköğretimde cinsiyetler arasındaki farklılık 7.15 iken bu rakam 2009 yılında 0.89'a kadar gerilemiştir.

İlköğretimden ortaöğretime geçiş oranlarını ve kızların okula kaydolma oranını arttırmak üzere yoksul çocukların ve ortaöğretime devam edecek öğrencilerin ücretsiz eğitim yardımlarından faydalanmasının

yolları bulunmuştur. Yoksul ve daha düşük gelir seviyesindeki ailelerde yetişmiş çocukların okula kaydolma oranlarını arttırmak amacıyla özellikle kız çocuklarının bulunduğu ailelere ve doğrudan annelere verilen eğitim desteklerine ilişkin ayrıntılar 6. Dönemsel Ülke Raporu ile 9. soruya verilen cevapta bulunabilir.

Diğer yandan, başta halk eğitim merkezleri olmak üzere resmi olmayan eğitim kurumları koruyucu/önleyici aktiviteler, risk yönetimi, duyarlılık ve farkındalık arttırma bağlamlarında toplumun her kesimine dönük çok önemli görevler üstlenmektedir.

İlgili Bakanlık okul sınırları içindeki başörtüsü yasağının kızların okula kaydolma oranı üzerindeki etkisi hakkında herhangi bir çalışma yürütmemiştir. Öte yandan, kızların yıllar içindeki okula kaydolma oranlarına ilişkin yapılacak bir gözlem bu oranda bir artışın yaşandığını göstermektedir (2003'teki 87.34'ten 2009'da 97.83'e). Bunun yanı sıra, Resmi Olmayan Eğitim Kurumlarına ilişkin geçici yasanın 126. maddesi "öğrencilerin dış görünüşü açısından basitlik, temizlik ve verilen hizmetle uyumluluk" üzerinde önemle durmaktadır. Bu açıdan resmi olmayan eğitim kurumlarındaki eğitim dâhilindeki aktivitelerde başörtüsünün yasaklanmasının kızların eğitim haklarıyla herhangi bir ilgisi yoktur.

İstihdam

SORU 22. Rapor işgücüne katılım açısından kadınlarla erkekler arasındaki muazzam farkı ortaya koymakta ve işgücüne katılmak için eğitimin çok önemli bir etmen olduğu gerçeğini vurgulamaktadır. Lütfen özellikle eğitimle ve kadınların eğitilmesiyle ilgili alanlarda olmak üzere Hükümet tarafından mesleki ayrımcılığı ortadan kaldırmak üzere gerekleştirilen tüm tedbir ve çabalara ilişkin ayrıntılı bilgiler sağlayınız. Lütfen İktidar partisinin kadınların istihdama eşit bir şekilde katılmasını fiilen hızlandıracak herhangi bir politika benimseyip benimsemediğini belirtiniz. Eğer cevabınız olumluysa, bu politikayı hayata geçirmek üzere ne tür adımlar atıldığını belirtiniz.

CEVAP 22. Ülkemizde kadınların işgücüne katılımı erkeklerle kıyaslandığında hala çok düşük seviyelerdedir. 2008 verilerine göre çalışan kadınların oranı yüzde 21,6 iken bu oran erkekler için yüzde 62,6'dır. Kadınların işgücü piyasasına katılımıyla kazanılacak olan artı değerler göz önüne alındığında, ülkemizdeki işgücü piyasalarının gündemindeki en önemli maddenin kadın işgücü oranının arttırılması

olduğu görülecektir.

Bu açıdan kadınların ekonomik yaşamın bir parçası olma oranını arttırmak amacıyla ülkemizdeki en temel alanlarda bir dizi tedbir alınması kararlaştırılmıştır.

- 9. Kalkınma Planı'nın (2007-2013) "İstihdamı Arttırmak" başlığını taşıyan bölümü aşağıdaki hedefleri içermektedir:

- "Mevcut İşgücü Politikalarını Geliştirmek" başlığı altında istihdamı arttırmakta çok etkin bir araç olarak mevcut işgücü pazar politikalarına özel bir önem atfedilmiştir. Daha fazla istihdam yaratılabilmesi için işgücünün vasıf ve yeteneklerini arttırmayı hedefleyen mevcut işgücü politikaları şu unsurlardan meydana gelmiştir: İşgücünün eğitilmesi, mesleki eğitim ve işgücü adaptasyon programları, oryantasyon ve profesyonel danışmanlık ve rehberlik hizmetleri, iş arama stratejilerinin geliştirilmesi, işsiz, özürlü, kadın ve gençler gibi dezavantajlı grupların istihdam edilmesi, girişimcilik eğitimleri ve istihdam garantili programlar.

- "Planlama Dönemine Yönelik Hedef ve Tahminler" eğitim seviyesinde bir artışı, aktif işgücü politikaları neticesinde istihdamın arttırılmasını, işgücü pazarlarına girişin teşvik edilmesini öngörmektedir. İşgücü katılımının planlama dönemi dâhilinde 2,1 puan daha artacağı beklenmektedir. Bu artışın arkasındaki belirleyici ana unsurun kadınlar olacağı öngörülmektedir.

- "İşgücü Pazarının Geliştirilmesi" adlı bu bölüm işgücü pazarında güçlüklerle karşılaşan kadınlara, gençlere, uzun süredir işsiz olanlara, özürlülere ve de eski mahkûmlara eşit haklar sağlanacağı taahhüdünde bulunmaktadır. Kadınların işgücüne ve istihdama katılımını arttırmak hedeflenmekte, çocuk bakımı ve benzeri sosyal hizmetlere erişimlerinin mümkün olduğunca kolaylaştırılması amaçlanmaktadır.

- "Gelir Dağılımının, Toplumsal Entegrasyonun ve Yoksullukla Mücadelenin Geliştirilmesi" başlıklı bölümde en nihayetinde kadınların toplumsal ve ekonomik hayatın bir parçası olmasının önünü açmak üzere kadınlara yönelik mesleki eğitim fırsatlarının arttırılması yoluyla kadınların istihdam

oranının yükseltilmesinin sağlanacağı ifade edilmektedir.

- Orta Vadeli Programın (2010-2012) "İstihdamın Arttırılması" başlıklı bölümünde ise şu konular ele alınmıştır:

- "İşgücü Pazarının Geliştirilmesi" başlığı altında istihdam odaklı sürdürülebilir büyüme çerçevesinde ana hedeflerin krizin olumsuz etkilerini en az indirgemek, istihdamı arttırmak ve işgücü pazarının verimliliğini arttırmak olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda "başta gençler, kadınlar ve özürlüler olmak üzere dezavantajlı gruplar için işgücü pazarında destekleyici politikaların geliştirilmesinin gerekliliği vurgulanmıştır.

Kadınların istihdama katılımını arttırmak üzere ulusal ve uluslararası düzeyde desteklenen pek çok çalışma ve proje yürütülmektedir. Bu projelerin ayrıntıları aşağıda bulunabilir:

- Türkiye İş ve İşçi Bulma Kurumu'na (İSKUR) Yerel Düzeyde Yapılan Katkılar ve Aktif İstihdam Tedbirleri: Avrupa Birliği 2006 yılı katılım öncesi mali destek programı çerçevesinde hayata geçirilen bu proje büyük bir plan aracılığıyla uygulanacak olan aktif istihdam tedbirlerinin bileşenlerinden sadece birini meydana getirmektedir. Büyük Plan çerçevesinde 28 il dâhilinde işsiz kadınların ve gençlerin istihdam oranını arttırmaya yönelik 101 proje çeşitli bağışlar sayesinde hayata geçirilmiştir.

- Toplumsal Destek Programı (SODES): 2008–2012 yılları arasında bölgesel kalkınma projelerini hayata geçirmek amacıyla geliştirilen Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) Eylem Planı aşağıdaki bileşenlerden meydana gelmektedir: Ekonomik dönüşüm, toplumsal dönüşüm, altyapının ve kurumsal kapasitenin geliştirilmesi. Toplumsal Destek Programı toplumsal dönüşümle ilgili gereksinimlerle uyumlu bir şekilde esnek projelerin geliştirilip hayata geçirilmesi amacından yola çıkılarak hazırlanmıştır. SODES'in hedefleri toplumsal gelişmenin ve toplumsal refahın sağlanması amacıyla yoksulluk ve içgöç gibi toplumsal sorunların çözümüne odaklanmış yerel girişimleri desteklemektir. SODES aynı zamanda şu hedefleri de benimsemiştir: Bölgedeki insan kaynaklarını geliştirmek, toplumun dışına itilme riski altındaki bireylerin ve grupların sosyal ve ekonomik yaşama aktif katılımını sağlamak, hayat standartlarını arttırmak ve toplumsal

dayanışma ve entegrasyonun tesis edilmesini taahhüt etmek. SODES tarafından uygulamaya sokulan bu projelerde bu açıdan kadınlara büyük öncelikler tanınmaktadır.

- "Herkese İnsanca bir İş: Antalya'da Gençlerin İstihdam Edilmesi Programı" Birleşmiş Milletler örgütlerinin (Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), Uluslararası Göç

Örgütü (IOM), Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ve Türkiye İş ve İşçi Bulma Kurumu (İŞKUR) ortak programıdır. Programın genel amacı doğru düzgün bir iş ve toplumsal entegrasyon çerçevesinde yoksulluk içinde yaşayanların ve kadınların çıkarına olacak politikalar geliştirmek ve bunları hayata geçirmektir. Program aynı zamanda göçmen ailelerin genç üyeleri arasındaki işsizliği en aza indirgemek ve genç kızların istihdama katılımını arttırmak gibi hedefler de gütmektedir. Kasım 2008'de hayata geçirilen program Aralık 2011'de tamamlanacaktır.

İş Kanunu'na eklenen yeni maddelerle ve hükümetçe getirilen diğer yasalarla, kamuoyunca 1. İşsizlik Paketi olarak bilinmektedir, Aktif İşgücü Programları'nı (ALP) hayata geçirmekten sorumlu olan Türkiye İş ve İşçi Bulma Kurumu'na (İŞKUR) Alp'ler için kullanmak üzere İşsizlik Sigorta Fonu'ndan daha fazla kaynak aktarılmıştır. Bu düzenlemeye kadar Kurum tarafından hayata geçirilen programların ana finansman kaynağı olan İşsizlik Sigorta Fonu kaynakları sadece "işsizlik ve yardım maaşı" alanlar için kullanılabiliyordu. Bu kaynaklar artık kuruma kaydolmuş tüm işsiz vatandaşlara açıktır ve İŞKUR'un 2009 bütçesi de arttırılmıştır.

Finansmanda bir artışın meydana gelmesi neticesinde 2008 yılına kıyasla 2009 yılında ALP'den yardım alanların sayısı da önemli oranda artmıştır. Öte yandan, küresel ekonomik krizin giderek artan etkileri yüzünden diğer bazı tedbirlerin yanı sıra Alp'ler için daha fazla finansal desteğe ihtiyaç duyulmaktadır. Bu türden bir gereksinimin sonucu olarak 4 Haziran 2009'da kamuoyuna duyurulan ve aynı zamanda 2. İşsizlik Paketi olarak bilinen "Destek ve İstihdam Paketi" ile İŞKUR tarafından hayata geçirilen Alp'lerden faydalananların sayısının artmasını sağlayacak tedbirler getirilmesi öngörülmektedir.

Alp'lerin genel çerçevesi dâhilinde 2008 yılında 1744 program düzenlenmiştir (yaklaşık olarak 23.861.000 ABD Doları) ve bu programların sayısı 1 Ekim 2009 itibarıyla 6852'ye çıkmıştır (yaklaşık olarak 89.323.000 ABD Doları). Bu değişim Alp'ler üzerinden sağlanan hizmetin sayısındaki artışın en önemli göstergesi olarak değerlendirilmiştir. Bu hizmetler herhangi bir ayrımcılığa izin vermeksizin İŞKUR'a kayıtlı tüm işsizleri kapsamaktadır ve programların sayısındaki artış kadınların mesleki eğitim programlarına daha

fazla sayıda katıldıklarının da bir göstergesidir. Kısacası, 2008'de 30.676 program katılımcısından 10.782'si kadınken, bu rakam 1 Ekim 2009'da 150.207 katılımcının 65.663'ine kadar yükselmiştir.

SORU 23. ***Raporda, her ne kadar maaş söz konusu olduğunda kadınlarla erkekler arasında herhangi bir fark olmadığı ortaya konulsa da, karı kocanın her ikisinin de devlet için çalıştığı vakalarda aile geçim yardımı ödeneğinin sadece kocaya verildiği vurgulanmaktadır. Lütfen istihdam alanında kadına karşı ayrımcılığı destekleyen hükümlerin yürürlülükten kaldırılması için hükümet tarafından gösterilen tüm çabalara ilişkin ayrıntılı bilgiler sağlayınız. Rapor aynı zamanda aile mirasını düzenleyen taslak yasaya da değinmektedir. Lütfen bu taslak yasanın içeriği ve bugünkü durumu hakkında da ayrıntılı bilgiler sağlayınız.***

CEVAP 23. Doğum izni ve ilgili uluslararası standartlarla uyum açısından farklı sosyal hizmet kurumlarına alınacak çalışanlar arasında tam bir eşitlik sağlamak üzere hazırlanan "Kamu Çalışanlarının Belirlenmesi Taslak Yasası" ve İş Yasası 29 Temmuz 2008'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Avrupa Birliği Uyum Komitesi tarafından kabul edilmiştir. Taslak Yasa ilgili komisyonlarda görüşülmek üzere Genel Kurul'un gündemine alınmıştır.

Yasa Taslağı ile öngörülen değişiklikler şunlardır:

- 657 ve 4857 No'lu Yasalara göre 1 yaşından daha küçük bebekleri olan kadın çalışanlar gün boyunca 1,5 saatlik bir emzirme izni kullanabilmelidirler. Taslak Yasa'ya göre kadın çalışanlar ve kamu görevlileri ücretli doğum izinlerini takiben 4 ay boyunca günde 3 ve izleyen 6 ay boyunca ise günde 1,5 saatlik bir emzirme iznine sahip olmalıdırlar ve çalışanlar bu emzirme saatini ne zaman kullanacaklarına kendileri karar verebilmelidirler.

- Mevcut yasalara göre çocuk evlat edinen çalışanlar ister ücretli ister ücretsiz olsun ebeveyn izninden yararlandırılmamaktadır. Taslak Yasa'ya göre çocuk (8 yaşına kadar olanlar) evlat edinmek için geçici çocuk bakımı kontratları imzalayan kadın çalışanlar ile bireysel olarak benzeri kontratlar imzalayan erkek çalışanlar kontrat tarihinden itibaren doğum sonrasında verilen 8 haftalık ücretli doğum izni hakkında yararlanabilmelidirler.

- Taslak Yasa'ya göre, doğum sonrası ücretsiz doğum izni her iki yasaya (657 ve 4857) göre işe

alınmış olan hem anne hem de baba tarafından paylaşılabilir (babalar da ücretsiz doğum iznine çıkabilirler). Aynı doğum izni bir çocuğun evlat edinilmesi durumunda da geçerlidir (8 yaşına kadar olan çocuklar için) ve eğer isterlerse çalışanlar ücretli iznin dolmasından hemen sonra 6 aylık ücretsiz bir izne daha çıkabilirler.

Taslağa göre, doğum ya da evlat edinmeyle ilgili haklarını kullanan çalışanlar bu iznin bitiminin ardından çalışma arkadaşlarıyla eşit şartlarda olmak üzere daha önceki işlerine ya da benzeri bir işe tekrar başlayabilmelidirler. Çalışanın iş yerindeki şartlarında meydana gelebilecek herhangi bir değişiklik İş Yasası'nın 22. maddesindeki düzenlemelerle uyumlu olacak şekilde yapılmalıdır.

- Taslağa göre kadın çalışanlar doktordan alınacak hamilelik yazısıyla doğuma kadar geçen süre zarfında gece vardiyasında çalıştırılmamalıdır. Yine emziren anneler doğumu izleyen 6 ay boyunca gece vardiyasına bırakılmamalıdır.

- Taslağa göre, hastalık ya da kaza gibi çok acil ailevi durumlarda çalışanlar yasalara uygun şekilde 2 günlük ücretsiz izin hakkı kullanabilmelidir.

Diğer yandan, Devlet Memurlarıyla ilgili 657 sayılı yasaya göre işe alınan sözleşmeli personelin genel çalışma koşullarını düzenleyen "Sözleşmeli Personelin İşe Alınma İlkeleri" de Devlet Memurları Yasası ile uyum gösterecek şekilde yeniden düzenlenmiştir. Buna göre, sözleşmeli personel hamilelik söz konusu olduğunda 8 hafta doğumdan önce ve 8 hafta da doğumdan sonra olmak üzere toplam 16 haftalık ücretli izne çıkabilecektir.

Dahası, sözleşmeleri doğum nedeniyle sona erdirilen sözleşmeli personelin işe yeniden alımlarını mümkün kılabilmek üzere söz konusu prensiplere "İşe Geri Alım" ile ilgili olan Ek 1. Madde de eklenmiştir. Söz konusu madde şu taahhüdünde bulunmaktadır: Sözleşmesi askeri hizmet ya da doğum izni nedeniyle bozulmuş olan sözleşmeli personelin hakkı saklı kalmalı ve istemesi halinde aynı kurumda tekrar iş başı yapabilmelidir.

İşe geri alınacak olan personel yine de şu maddelere rıza göstermelidir: a) Sözleşmenin feshinden dolayı herhangi bir tazminat hakkı olmayacaktır; b) Aynı kurumda çalışmak istendiğine dair yazılı bir talep – doğum izni nedeniyle sözleşmesi feshedilenler için annelik izninin bitimini izleyen bir yıl içerisinde ve askerlik izni nedeniyle sözleşmesi feshedilenlerin ise terhis olmalarından itibaren 30 gün içerisinde

başvurmaları gerekmektedir. Buna mukabil kurumlar da yazılı talebi izleyen en geç bir ay içerisinde ilgili tarafları işe geri almalıdır. Yeniden işe alınan personele ait sözleşme daha önceki sözleşmenin bir devamı niteliğinde olmalıdır. Sonuç olarak, sözleşmelerin feshinden dolayı herhangi bir işten çıkarma tazminatı almayan ve doğum iznini takiben bir yıl içerisinde aynı kuruma (işverene) başvuran personel en geç 30 gün içerisinde işe geri alınmalı ve yeni sözleşme ise eskisinin bir devamı olarak hazırlanmalıdır.

SORU 24. Lütfen, sosyal hizmetler sayesinde kadınların, istihdamın daha kolay bir parçası olabilmesini garanti altına almak amacıyla çalışan kadınlar için ne türden çocuk bakımı hizmetleri bulunduğu, kaç çocuğun kreş gibi eğitim alabileceği programlara erişme şansı olduğuna ilişkin ayrıntılı istatistiksel bilgiler sağlayınız.

CEVAP 24. Türkiye'de çocuk bakım hizmetleri Mili Eğitim Bakanlığı (MEB) ve Sosyal Sigortalar Kurumu ile Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından gerçekleştirilmektedir. MEB bünyesinde kreşler (36-72 aylıklar için) ve bakım evleri (60-72 aylıklar için) olmak üzere çocuklara yönelik hizmetler bulunmaktadır.

Sosyal Sigortalar Kurumu Genel Müdürlüğü ve Çocuk Esirgeme Kurumu bünyesinde hizmet sunan özel kreşler ve gündüz bakım evleri ile Çocuk Merkezleri bulunmaktadır. Özel kreşler ve gündüz bakım evleri okul öncesi eğitim sunarken 0-6 yaş arasındaki çocuklara yönelik gelişim ve bakım hizmetleri sağlamaktadır ve çocuk merkezleri ise boş zamanlarını en iyi şekilde değerlendirmelerine yardımcı olmak üzere 7-14 yaş arasındaki çocuklara eğitim ve bakım hizmetleri sunmaktadır.

MEB ve Sosyal Sigortalar Kurumu ve Çocuk Esirgeme Kurumu bünyesinde gerçekleştirilen yukarıda sayılan hizmetlerin yanı sıra 150 veya daha fazla sayıda kadın personel çalıştıran işyerleri 657 sayılı Devlet memurları yasası ve 4857 sayılı İş Kanunu çerçevesinde, çocuk bakım evleri açmak zorundadırlar. Aynı zamanda sayıca daha az olsa da valilikler ve sivil toplum örgütleri tarafından idare edilen çocuk eğitimi ve bakım evleri de bulunmaktadır. Bu bağlamda, 5393 sayılı belediyeler kanunun 14. maddesi temel alınarak kendi personelleri ya da kendi yetki alanlarına yaşayanlar için düşük ücretli ya da ücretsiz çocuk bakım evleri açma yetkisine haiz kılınmıştır.

Kurum	Sayı Kurumlar	Toplam	Erkekler	Kızlar
Çocuklara yönelik toplam okul (kamu+özel)	1.698	141.392	74.606	66.786
Kamu okulları	1.024	117.153	61.879	55.274
Özel okullar	674	24.239	12.727	11.512
Toplam kreş sayısı (özel+kamu)	20.128	618.256	322.417	296.109
Kamu kreşleri	19.545	601.416	313.341	288.075
Özel kreşler	583	17.110	9.076	8.034
657 sayılı yasanın 191. maddesi uyarınca açılan kurumlar	322	15.206	7.969	7.237
Sosyal sigortalar kurumu ve çocuk esirgeme kurumu	1.550	37.969	20.350	17.619

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı, Sosyal Sigortalar Kurumu ve Çocuk Esirgeme Kurumu İstatistikleri, 2009.

Sağlık

SORU 25. *Rapor kadınların mevcut sağlık sisteminden yararlanmasının önünde herhangi bir yasal düzenleme olmamasına rağmen, kırsal ya da yoksul yerleşim yerlerindeki kadınların daha düşük bir sosyal statüye sahip olduklarını ve ekonomik açıdan bağımsızlıklarını kazanamadıkları için sağlık kurumlarına sevk edilebilmeleri için eşlerinin ya da akrabalarının onayına ihtiyaç duyduklarını ortaya koymaktadır. Lütfen kadınların, özellikle kırsal ya da yoksul kesimlerdekilerin, sağlık sistemine erişimlerinde karşılaştıkları ayrımcılığın ortadan kaldırılması amacıyla hükümet tarafından alınan tedbirlere ilişkin ayrıntılı bilgiler sağlayınız.*

CEVAP 25. Kadının statüsünün bir yansıması olarak kadınlar sağlık hizmetlerine erişmekte belli başlı bazı zorluklarla karşı karşıya kalabilmektedirler. Bu zorluklar bir yandan topluma sinmiş olan belli bazı cinsiyetçi kalıplaşmış düşüncelerin temizlenmesiyle ancak aşılabilirken diğer yandan sağlık hizmetlerine erişmekte zorlanan kadınlara yönelik politikalar geliştirmekle de aşılabilir.

Sağlık Bakanlığı 6. soruya verilen cevapta ayrıntılarıyla belirttiği üzere, "Sağlık Sektörüne İlişkin 2005-2015 için Ulusal Eylem Planı"nda ilgili politikalarını ve stratejilerini açıkça tarif etmiştir. Buna ek olarak, 6. Dönemsel Ülke Raporu'nda da değinilen ve KSGM tarafından hazırlanan "Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı 2008-2013" kadınların sağlık hizmetlerine erişimi kolaylaştırmayı hedefleyen strateji ve girişimler içermektedir. Söz konusu eylem planı hali hazırda uygulama aşamasındadır ve hem kadınların hem de sağlık sisteminin durumunu gözlemlemek üzere ilgili kurumlar ve kuruluşlar tarafından değerlendirme toplantıları düzenlenmektedir.

Kadınların sağlık hizmetlerine tatmin edici düzeyde erişmesini engelleyen nedenler arasında ekonomik zorluklar başı çekmektedir. Başbakanlık Toplumsal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü en çok

yardıma gereksinim duyan ailelerdeki çocukların ve anne adaylarının temel sağlık hizmetlerine eksiksiz bir şekilde ulaşmasını sağlayacak bir sosyal güvenlik ağı oluşturmak amacıyla ulusal çapta Şarta Bağlı Nakit Aktarımlı Sağlık Hizmetleri Destek Programını hayata geçirmektedir. Çocuklarını okul öncesi rutin sağlık taramalarına götüremeyen aileler ve anne adayları düzenli sağlık hizmetlerinden yararlandırılmaktadırlar. Bu hizmetler Sağlık Bakanlığınca imzalanan bir protokolle güvence altına alınmıştır. Ödemeler doğrudan doğruya kadının toplum ve aile içindeki konumunu güçlendirmek adına annelere yapılmaktadır. Aşağıdaki tablo söz konusu dönem boyunca çocuklara ve annelerine sağlanan sağlık desteğine ilişkin veriler sunmaktadır:

Tablo. Şarta Bağlı Nakit Aktarımlı Sağlık Hizmetleri Destek Programı

	Çocuklar için		Anne adayları için	
Yıl	Ayrılan kaynaklar (milyon TL)	Çocuk sayısı	Ayrılan kaynaklar(TL)	Kadın sayısı
2005	61,29	731.784	784.860	-
2006	103,57	876.978	728.647	22.476
2007	95,94	999.041	665.615	30.662
2008	118,25	1.026.725	550.000	38.478 (Kasım 2008 itibariyle)

Kaynak: Başbakanlık Sosyal Dayanışma Fonu

SORU 26. *Rapor kadınlara sağlık hizmetleri sunmak üzere hayata geçirilen değişik programlara da değinmektedir. Bu bağlamda, rapor anne ve çocuk sağlığı ile aile planlaması hizmetlerinin ulusal programlar içinde öncelikli bir yere sahip olduğunun altını çizmektedir. Lütfen başta Güneydoğu Anadolu bölgesi olmak üzere hâlihazırda hayata geçirilmekte olan programlar hakkında ayrıntılı bilgiler aktarınız. Lütfen bu türden programlardan kaç kadının yararlandığına ilişkin de bilgiler sağlayınız.*

CEVAP 26. Kadınların sağlık hizmetlerine ulaşmasını kolaylaştırmak amacıyla Sağlık Bakanlığı tarafından yürütülen tüm programlar 81 ilin tamamında hayata geçirilmektedir. Öte yandan, 6. soruya verilen cevapta ayrıntılarıyla açıklanan "Sağlık Sektörüne İlişkin 2005-2015 için Ulusal Eylem Planı" cinsel sağlık ve üreme sağlığı açısından öncelikli sorunlara parmak basmakta ve bölgeler ve tahsis birimleri açısından bu sorunların bir değerlendirmesini yapmaktadır.

Sağlık Bakanlığı kadınların sağlık hizmetlerine erişimini kolaylaştırmak ve sağlık hizmetlerinde kalitenin yakalanmasını garanti altına almak üzere değişik programlar yürütmektedir. Kadın sağlığı ve aile planlamasıyla ilgili planlamalar aşağıdaki gibidir: "Evlilik ve Annelik Öncesi Danışma Programı", "Aile Planlaması Programı", Doğum Öncesi Bakım Programı", Hamile Kadınlar için Demir Takviyesi Programı", Acil Kadın ve Doğum Hastalıkları ve Bebek Bakımı Programı", Hamilelikteki Ölümleri İzleme Programı", Çocuk Sağlığı ve Gençleri İzleme Programı", Doğumla İlgili Hizmet içi Eğitimler", Anne ve Çocuk Bakımında Erkeklerin Katılımı ve Aile Planlaması Hizmetleri" ve "İleri Yaştakiler için Üreme sağlığı Programı."

Programlar anne ve çocuk sağlığı hizmetlerini aşağıda sayılan başlıklar yoluyla geliştirmeyi hedeflemektedir: "Emzirmeyi ve Çocuklara Yönelik Sağlık Hizmetleri Sunan Kurumları Teşvik Etme ve Destekleme Programı", Bebek Ölümlerini İzleme Programı", Yeni Doğan Bebeklerin Yoğun Bakım Programı", Bebek ve Çocukları İzleme Programı", "İyot Eksikliği ve Tuz İyotlaşması Programı", "Yeni Doğanlar İçin Tarama Programları", "Demir Eksikliği Anemisini Önleyip Denetim Altında Tutmak İçin Emzirmeyi Teşvik ve Destekleme Programı", ve "Bebeklerde D Vitamini Eksikliğinin Önlenmesi ve Pediatrik Kemik Sağlığı Programı." Bu programlardan bazıları 28. soruya verilen cevapta ayrıntısıyla açıklanmıştır.

SORU 27. *Rapor HIV/AIDS virüsü taşıyan kadınlar ve genç kızların mevcut sayısı hakkında herhangi bir bilgi içermemektedir. Lütfen HIV/AIDS virüsü taşıyan kadın ve kızlar hakkında ayrıntılı ve istatistiksel bilgiler sağlayın ve buna ek olarak Hükümet tarafından bu sorunla mücadele etmek üzere atılan adımlar ve girişimler hakkında da ayrıntılı bilgiler aktarınız. Bu bağlamda HIV/AIDS'e yakalanmış kadın ve genç kızlara yönelik ayrımcılığı ortadan kaldırmaya yönelik tedbir ya da yasal düzenlemelere ilişkin de ayrıntılı bilgiler aktarınız.*

CEVAP 27. Sağlık Bakanlığı tarafından hayat geçirilen en önemli politikalardan biri de HIV virüsü taşıyan ya da taşıdığından şüphe edilen kişilerin sağlık kuruluşlarına başvurmaları halinde kişilik ve güvenlik haklarının teminat altına alınacak olmasıdır. Bu kişilerin kimliğine ilişkin bilgiler gizli tutulacaktır.

Bu kişiler sağlık kuruluşlarına başvurmaları halinde tıbbi tedavi altına alınacaklardır ve sosyal güvenlikten yoksun olan AIDS hastalarına yeşil kart verilecektir.

Sağlık Bakanlığı belli hastalıkların bildirilmesini zorunlu tutmuştur ve HIV/AIDS 1985'te bu listeye alınmıştır. Ultrason sırasında HIV (+) taşıdığı teşhis edilen kadınlar da ikinci bir doğrulama testine tabi tutulmak zorundadır. Her yıl kan bağışlayanlar, seks işçileri ve fahişelikten tutuklanalar zorunlu olarak HIV testinden geçirilmektedir. Ameliyat olacaklar da ameliyattan önce bu testlerden geçmek zorundadır.

HIV/AIDS vakalarına Türkiye'de 1985'ten bu yana rastlanmaktadır; 1985'te toplam iki vaka görülmüştür ve bunlardan 1'i AIDS'li iken diğeri sadece taşıyıcıydı. Bu vakaların sayısı 31 Aralık 2008 tarihi itibarıyla 3370'e ulaşmıştır: Bunlardan 696'sı AIDS'li iken 2674'ü ise sadece taşıyıcıdır. Bu tarih itibarıyla belirlenen vakaların ve taşıyıcıların yaş ve cinsiyet dökümü aşağıdaki gibidir:

Türkiye'deki AIDS vakalarının ve taşıyıcılarının yaş ve cinsiyete göre dökümü

Yaş grupları	Erkek	Kadın	Toplam
0	14	6	20

1-4	9	13	22
5-9	5	10	15
10-12	3	2	5
13-14	2	1	3
15-19	25	39	64
20-24	184	202	386
25-29	327	205	532
30-34	396	154	550
35-39	378	82	460
40-49	453	91	544
50-59	225	86	311
60+	122	34	156
Bilinmeyen	205	97	302
Toplam	2348	1022	3370

Ulusal AIDS Komisyonu içlerinde ilgili kamu ve kuruluşlarının, akademisyenlerin ve sivil toplum örgütlerinin de bulunduğu 32 farklı kesimin katılımıyla Sağlık Bakanlığı başkanlığında 1996'da yılında kurulmuştur. 2007 yılında Komisyon tarafından kabul edilen 2007-2011 Ulusal Stratejik AIDS Eylem Planı aşağıdaki hedef ve stratejileri içermektedir: Anneden çocuğa AIDS bulaşması; gençler için temel yaşam becerileri eğitimi ve madde bağımlılığı riski altında olan grupların daha koruyucu AIDS/HIV sağlık hizmetlerine erişmelerinin yollarının arttırılması. Sağlık Bakanlığının ilgili hedef ve girişimleri şu şekilde özetlenebilir: Koruma, önleme, teşhis ve tedavi kanallarına erişimin kolaylaştırılması, danışma hizmetlerinin arttırılması, yasalaştırma, gözlemleme ve değerlendirme, toplumsal destek ve anlayış.

Devam eden projeler ise şu şekildedir: Avrupa HIV Verilerinin Rutin Toplanma ve Değerlendirilmesine Dayanan EURO HIV Projesi; Avrupa STI Gözetim Ağı Projesi; Damar Yoluyla Alınan Uyuşturucular ve Uyuşturucu Bağımlılığına Dayanan HIV'i Önleme Projesi ve HIV/AIDS Bağlamında İnsan Hakları Perspektifinden Hareketle Tehlikeye Açık Grupların Belirlenmesi Projesi.

Dahası, Türkiye Cumhuriyeti ile Küresel Sermaye arasında 2005 yılında imzalanan genel anlaşmaya göre HIV/AIDS Önleme ve Destek Programı hem toplumun hem de riske açık grupların iyi ve birincil derecedeki sağlık hizmetlerine erişiminin kolaylaştırılması ve AIDS/HIV'in hızla yayılmasının önünün alınması hedefleri doğrultusunda hayata geçirilmektedir.

SORU 28. *Rapor aralarında evlenmemiş kadınlar, genç kızlar ve menopoza girmiş kadınların bulunduğu grupların doğum ve ana-çocuk sağlığı hizmeti bakımından ihmal edildiğine de değinmektedir Lütfen bu gruplar için bu türden sağlık hizmetlerini temin etmek üzere hükümet tarafından yürütülen çalışmalara ilişkin ayrıntılı bilgiler sağlayınız.*

CEVAP 28. Ülkemizde gençlerin toplam nüfus içindeki oranı her ne kadar düşme eğiliminde olsa da, sayısal olarak artış içindedir. Bu bakımdan riskli davranışları değiştirmeye, istenmeyen hamilelikleri ve cinsel yolla bulaşan hastalıkları önlemeye ve sağlıklı yaşam tarzlarını hedefleyen gençlik odaklı programların sayısını arttırmaya dönük bir gereksinim söz konusudur. Sekizinci 5 Yıllık Kalkınma Planı'nda yer alan "Üreme sağlığı ve Aile Planlaması Alt Komisyon Raporu"nda, ergenlik çağındakilerle gençlere ulusal çapta üreme sağlığı hizmetleri sunmayı amaçlayan girişimlere ve ergenlik çağındakiler ile gençlerin özel gereksinimlerine uyacak şekilde bu sağlık hizmetlerinden verimli bir şekilde yararlanmalarını sağlayacak planlı ve destekleyici çabalara yer verilmiştir.

Sağlık Bakanlığı'nın Sağlık Sektörüne İlişkin 2005-2015 için Cinsel Sağlık ve Üreme sağlığı Ulusal Stratejik Eylem Planı dâhilinde ergenlik çağındakilerle gençlere verilen önem üzerinde özellikle durulmuştur ve bu durum en öncelikli beş konu içinde değerlendirilmiştir. Bu bağlamda 2000'li yıllarda Sağlık Bakanlığı ve üniversiteler tarafından uluslararası kuruluşlarla işbirliği içerisinde Öğrenci Danışma ve Sağlık Hizmetleri merkezleri açılmıştır. Ülke çapında ergenlik çağındakilerle gençlere hizmet sunan buna benzer 41 merkez bulunmaktadır.

Bunun yanı sıra, Sağlık Bakanlığı tarafından yürütülen programlardan biri -26. soruya verilen cevapta da değinilen Evlilik ve Doğum Öncesi Danışma Programı- öncelikle anne ölümlerindeki önlenebilir vaka sayısını en az indirgemek üzere eğitim malzemelerinin ve eğitimcilerin meslek içi eğitimlerinin geliştirilmesini hedeflemektedir.

"Ergenlik Çağındakilerle Gençlerin Sağlığı Programı" ergenlik çağındakilerin hamile kalmasını ve riskli davranışlardan uzak durmasını sağlamayı amaçlamıştır.

"Yetişkinlerin Üreme sağlığı Programı" kadın ve erkeklerin bu dönemlerde iyi bir fiziksel ve ruhsal sağlık seviyesinde olmalarını garanti altına almak üzere menopoz ve andropozun komplikasyonlarını önlemek üzere hayata geçirilmiştir.

SORU 29. *Rapor intihar vakalarını önlemek üzere İktidar partisince alınan tedbirlere de değinmektedir. Lütfen söz konusu zaman zarfında intihar eden kadın ve genç kızların oranına ve bu intiharların temel sebeplerine ilişkin istatistiksel bilgiler sağlayınız. Ayrıca lütfen günümüzde kadın ölüm oranının en temel nedenlerine ilişkin de ayrıntılı bilgiler sağlayınız.*

CEVAP 29. Aşağıdaki tablo Türkiye'de 2008-2007-2006 ve 2005 yıllarında cinsiyete bağlı olarak görülen intihar vakalarının sebepleri ile kadın ve erkek ölümlerindeki ana sebepleri göstermektedir.

Tablo. 2005-2008 yılları arasında Türkiye'de görülen intiharların sebepleri ve cinsiyetlere göre dökümü

İşlenmiş veriler								
Yıllar Hastalık	Toplam	Aile içi Geçimsizlik	Geçim Zorlukları	Ticari Başarısızlık	Duygusal İlişkiler ve evlenememe	Eğitimde Başarısızlık	Diğerleri	Bilinmeyen

2008	Toplam 2.816	648	382	289	119	173	34	139	1.032
	Erkekler 1.924	436	213	269	117	112	17	91	669
	Kadınlar 892	212	169	20	2	61	17	48	363
	Toplam 2.793	581	408	263	60	161	27	59	1.234
	Erkekler 1.808	357	199	240	58	113	16	29	796
	Kadınlar 985	224	209	23	2	48	11	30	438
2007	Toplam 2.829	512	373	215	56	154	33	107	1.379
	Erkekler 1.782	322	171	193	54	98	19	70	855
	Kadınlar 1.047	190	202	22	2	56	14	37	524
2005	Toplam 2.703	474	363	225	63	176	31	196	1.175
	Erkekler 1.740	288	181	190	61	101	17	137	765
	Kadınlar 963	186	182	35	2	75	14	59	410

TURKSTAT, İntihar İstatistikleri (Sebepler)

Başta mülteciler ve azınlıklar olmak üzere risk altındaki kadınlar

SORU 30. *Lütfen Türkiye'deki mülteci, yerinden edilmiş ve sığınmacı kadın ve kızların mevcut durumlarını cinsiyete göre ayrıştırılmış biçimde gösteren ayrıntılı bilgiler sağlayınız. Lütfen aralarında insan ticaretine maruz kalmış kadın ve kızlar ile her türden ayrımcılığa uğramış Kürt kadınları, engelli kadınlar gibi azınlık konumundaki kadın ve kızların istihdam, eğitim ve sağlık gibi alanlardaki durumlarına ve karar alma mekanizmalarına katılım seviyelerine ilişkin veriler sağlayınız. Lütfen bu türden risklere açık kadın gruplarının durumlarını iyileştirmek üzere alınan tedbirlerin işlevselliği hakkında da ayrıntılı bilgiler sağlayınız.*

CEVAP 30. Türkiye'deki göçmenler, sığınmacılar ve vatandaşlıktan çıkarılmış olanlarla ilgili cinsiyete göre ayrılmış veriler aşağıdadır:

Tablo. Türkiye'den Sığınma Hakkı İsteyen Yabancılara İlişkin İstatistikler

Bireysel kod	Başvuru tarih/yıl	Erkekler	Kadınlar	Erkek çocuklar	Kız çocuklar	Toplam kişi sayısı
Çocuklu erkekler		20	0	21	10	51
Yalnız erkek çocukları		0	0	32	0	32
Yalnız kız çocukları		0	0	0	9	9
Çocuklu kadınlar						

Yalnız kadınlar		0	219	0	0	219
Aileler	2005	439	458	334	310	1541
Yalnız erkekler		692	0	0	0	692
	Toplam	1151	825	503	452	2931
Yalnız kızlar		0	0	0	11	11
Aileler		484	498	370	356	1708
Çocuklu erkekler		14	0	9	6	29
Yalnız erkek çocukları		0	0	57	0	57
Yalnız kadınlar		0	341	0	0	341
Çocuklu kadınlar						
Yalnız erkekler	2006	977	0	0	0	977

	Toplam	1475	987	576	516	3554
Aileler	2007	762	759	670	627	2818
Yalnız erkekler		1414	0			1414
Yalnız kadınlar		0	596	0		596
Çocuklu kadınlar						
Yalnız kız çocukları		0	0	0	37	37
Yalnız erkek çocukları		0	0	82	0	82
	Toplam	2176	1656	1065	970	5867
Çocuklu kadınlar	2008					
Yalnız erkekler		2079	0	0	0	2079
Çocuklu erkekler		44	0	42	22	108
Yalnız erkek çocukları			0	101	0	101
Yalnız kadınlar		0	908	0	0	908
Yalnız kız çocukları		0	0	0	19	19
Aileler		1960	1968	1910	1588	7426
	Toplam	4083	3255	2467	2000	11805
Yalnız kız çocukları	2009	0	0	0	12	12
Çocuklu erkekler		24	0	24	13	61
Yalnız erkekler		1329	0	0	0	1329
Aileler		920	930	846	683	3379

Yalnız kız çocukları		0	0	128	0	128
Çocuklu kadınlar						
Yalnız kadınlar		0	477	0	0	477
	Toplam	2273	1656	1250	933	6112

Ülkemizde bir diğer dezavantajlı grup olan engellilere yönelik ayrımcılık yapılması yasaklanmıştır ve engellilerle ilgili politikalar bu ayrımcılıkla mücadele etmek üzerine inşa edilmiştir.

Türkiye, engelli insanların insan haklarından ve temel özgürlüklerden herkesle eşit derecede yararlanmasını sağlamak üzere engellilerin haklarına sahip çıkan Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi'ni ilk imzalayan ülkelerden biridir. Sözleşmenin ana prensipleri engelli insanların kendi yaşamlarına ilişkin bağımsız kararlar alabilmelerini sağlamak ve insan hakları ve insanlık onuruyla örtüşen bir hayat sürdürebilmeleri için sahip oldukları hak ve özgürlükleri teminat altına almaktır.

Dahası, Türkiye engellilere yönelik politikalarında büyük değişikliklere gitmiştir ve bu insanları yardıma muhtaç nesneler olarak görmek yerine hakları olan kişiler olarak değerlendirmeye başlamıştır. Bu yeni politikanın ana hedefi engellilerin eğitim, sağlık hizmetleri, bakım, ulaşım, istihdam ve sosyal güvenlik gibi haklara herhangi bir ayrımcılığa maruz kalmadan ve eşit fırsatlar ilkesi temelinde etkin bir şekilde erişebilmesidir.

Ülkemizdeki engellilerin genel durumuna ilişkin veriler Türkiye İstatistik Kurumu ve Engelliler İdaresi ile işbirliği içinde gerçekleştirilen Türkiye'deki Engelliler Araştırması'ndan sağlanmıştır. 2004 yılında gerçekleştirilen bu araştırmaya göre, engellilerin toplam nüfus içindeki oranı yüzde 12.29'dur. Engelli erkeklerin toplam nüfusa göre oranı 11.10 iken bu oran kadınlarda 13.45'tir.

Söz konusu araştırmanın sağlık sistemiyle ilgili bulguları tüm engelliler içinde erkeklerin sağlık hizmeti alma oranının kadınlardan daha yüksek olduğunu göstermiştir. Bu bağlamda, engelli erkeklerin yüzde

43.78'i ülkemizdeki tedavi kurumlarına erişebilirken, bu oran kadınlar arasında sadece yüzde 33.61'dir.

Söz konusu araştırmanın eğitimle ilgili bulguları engelli kız çocuklarının eğitim alma oranının hem engelli erkek çocuklarının hem de engelli olmayan kız çocuklarının eğitim alma oranından daha düşük olduğunu göstermiştir. Ortopedik, işitme, konuşma, dil, görme ve zihinsel bozuklukları olan okuma yazma bilmeyen erkeklerin oranı toplam nüfusa göre 28.14 iken benzer engellere sahip okuma yazma bilmeyen kadınların oranı ise 48.01'dir. Kronik bir hastalığı olan engelliler arasındaki okuma yazma bilmeme oranı erkekler için yüzde 9.78 iken kadınlar için yüzde 35.04'tür.

Engelli kadınların işgücü pazarındaki konumuna gelince genellikle, tabi eğer bir işe alınmışlarsa, daha düşük maaşla, daha düşük konumlarda ve kötü çalışma koşullarında çalıştırıldıkları gözlemlenmiştir. Engelli kadınların işgücü pazarındaki konumlarını etkileyen faktörler şunlardır: Ülkemizdeki işsizlik oranı, kadınların çalışma hayatına katılımını engelleyen toplumsal direnç; engelli kadınların düşük eğitim seviyeleri; işgücü pazarı tarafından talep edilen kalifiyede olmamaları; mesleki eğitim rehabilitasyonuna sahip olmamaları; engelli kadınlara yönelik iş olanaklarının sınırlılığı ve yüksek işgücü maliyetleri.

Hem kendilerinin hem de ailelerinin üretici bir hayatın parçası olmasını sağlamanın ve hem de daha düzgün hayat şartlarında bağımsız bir şekilde yaşama kabiliyetlerini arttırmanın tek yolu engellilerin işsizlik sorunlarına bir çözüm getirebilmekten geçmektedir. Anayasamızın dördüncü maddesinde belirtilen sosyal devlet olma ilkesi engelli olsun ya da olmasın tüm vatandaşların onurlu bir yaşam sürmesini garanti altına almakta ve kişilerin özgürce gelişmesi için gerekli olan şartları hazırlamayı taahhüt etmektedir. Aşağıdaki tablo işe yerleştirilme açısından engellilerin durumlarına ilişkin bilgiler sunmaktadır.

Tablo. Engellilerin İşe Yerleştirilme Durumları (2005- 2008)

Yıllar	Engelliler								
	İşe yerleştirilme								
	Toplam			Kamu			Özel		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
2005	20.274	3043	23.317	1.547	181	1.728	18.727	2.862	21.589
2006	20.651	3.130	23.781	1.037	165	1.202	19.614	2.965	22.579
2007	14.074	2.042	16.116	365	53	418	13.699	2.049	15.748
2008	17.332	2.799	20.131	325	39	364	17.007	2.760	19.767

Kaynak: TURKSTAT Aylık İstatistik Bültenleri

Not: 2008 verileri Kasım ayına kadardır.

İş olanakları bulamayan, ekonomik olarak sıkıntı çeken ve bakıma ihtiyaç duyan engellilere ev ve kurumsal bakım hizmetleri sağlanmaktadır. Sosyal Sigortalar Kurumu ve Çocuk Esirgeme Kurumu bu servis hizmetlerinin belli bir kısmını karşılamaktadır (en az iki maaşa kadar). Eğer uygun görülürse, bakımı bir aile üyesi ya da akrabası tarafından üstlenilen engelli bir vatandaşımız adına kendisine bakan kişiye en az asgari ücret miktarında olmak üzere aylık bir maaş bağlanabilir. 2009 Eylül ayı itibarıyla ev bakımı ödemeleri alan engelli vatandaşlarımızın sayısı 199 bine yükselmiştir.

Engelliler Kanunu'na göre yüzde 40 ile yüzde 69 oranında engelli olan vatandaşlarımız ayda yaklaşık olarak 120 dolarlık bir yardım parası alırken, engellilik oranı yüzde 70 ve üstü olanlar ise ayda yaklaşık olarak 182 dolar yardım almaktadır. Bugünün rakamlarıyla bu yardımlardan yararlanan engelli vatandaşlarımızın sayısı 407 bindir.

Özel motorlu araçlar kullanan engelli vatandaşlarımız Motorlu Araçlar Lüks Tüketim Vergisi'nden muaftır. Bu engelli vatandaşlarımızın sahip oldukları mülklerden bir tanesi de yine emlak vergisinden muaf olmaktır.

Dahası, belediyeler engelli vatandaşlarımıza mesleki rehabilitasyon vermekle yükümlü tutulmuş ve özel merkezler açmak üzere bir dizi yeni düzenleme getirilmiştir. Mesleki eğitim ve rehabilitasyon gereksinimleriyle ilgili gerekli yasal düzenlemeler açıkça belirlenip hayata geçirilmiştir. MEB özel eğitime gereksinim duyan engelli vatandaşlarımızın eğitim masraflarının yaklaşık olarak 281 ABD dolarlık kısmını karşılamaktadır. Bu eğitimden yararlanan şu an için 206 bin çocuk mevcuttur.

Sosyal Güvenlik ve Genel Sağlık Sigortası ile ilgili yasalar yasa bünyesindeki tüm vatandaşlarımıza ilişkin gönüllü erken emeklilik planlarına bir standart getirmiştir. Kendi işinin patronu olan engelli vatandaşlarımız ile çalışan ve bakıma muhtaç çocukları olan kadınlar da erken emeklilik hakkına kavuşmuştur.

Engelliler Yasası iş başvuruları da dâhil olmak üzere hayatın hiçbir alanında engellilere yönelik ayrımcılık uygulanmamasını taahhüt etmektedir.